

Interview met mevrouw Catharina Peteri-Gordijn op 9 augustus 2017.

I-1: In welke plaats bent u geboren en in welk jaar was dat?

G: In Leiden, in 1925.

I-1: En in welke straat woonden uw ouders toen?

G: De Mecklenburgerstraat nummer 6 in Leiden.

I-1: En in welke buurt is dat?

G: De Herensingel.

I-1: De Herensingelbuurt. Is een zijstraat daarvan?

G: De Os en Paardenlaan, die loopt vanaf de Herensingel richting wat nu de Willem de Zwijgerlaan is, en dan de eerste straat rechts. Het is een doodlopend straatje, dat is de Mecklenburgerstraat. Er stond aan het eind een wand of hek of wat dan ook, en daarachter was het Spoortje. Een spooreplacement.

I-1: Was dat een soort stationnetje?

G: Ja, of het goederen was of wat, denk ik, want dat treintje liep helemaal door over de eind van dat stuk, die rails over de Singel tot eigenlijk de brug bij de Zijlpoort.

I-1: Met hoeveel kinderen waren jullie thuis?

G: Met drie; een oudere broer [Cornelis, geb. 1923] en een jonger zusje [J.C., geb. 1931].

I-1: U zit precies in het midden?

G: Ja, de middelste.

I-1: Waren uw ouders lid van een kerk?

G: Nou niet; mijn moeder die was een evangelist. En dat was op de Middelstegracht, daar was zo'n tent met halleluja. Opstaan en gillen maar.

I-1: En uw vader, was die gelovig van huis uit?

G: Nee, die was, ze waren wel gelovig, maar op hun manier.

I-1: Zijn jullie gelovig opgevoed?

G: Ja, want toen moest ik, toen kwamen ze van de Hervormde Kerk toch wel; ik moest naar catechisatie. Maar ja, dan ben ik al weer zoveel jaren verder.

I-1: Voordat ik het zo meteen vergeet te vertellen en u zegt, ik heb naar de religieuze voorkeur van uw ouders gevraagd, hadden zij een politieke voorkeur?

G: Nou ja, dat was natuurlijk de A.R. [Anti Revolutionaire Partij].

I-1: Waren zij daar actief in?

G: Nee.

I-1: Maar wel lid van?

G: Nee, ook niet.

I-1: Maar als ze gingen stemmen, dan zouden ze op de A.R. stemmen?

G: Zij gingen als het stemmen was naar de Kaasmarkt; daar werd het allemaal hoog opgesteld in lappen en daar konden ze kijken, want dat werd verder niet als in de krant de andere dag. Maar op de Kaasmarkt kon je dat met eigen ogen zien.

I-1: Daar hingen een soort plakaten?

G: Ja, een heel groot bord en grote letters, daar werd het bekend gemaakt. Ik heb zo'n foto toch op de.....

I-1: En werd er bekend gemaakt wie je kon kiezen?

G: Dat weet ik eigenlijk niet. Nee, dat had mijn belangstelling niet. [onduidelijk verder daar er door elkaar gepraat wordt]. Dat was voor de oorlog.

I-2: Nee, op die manier werden de uitslagen bekend gemaakt. Als er gegevens binnenkwamen van een stad of van een [stembureau], dan werd ook met letters of een filmpje, werd dat op een groot scherm getoond en dan wisten de mensen hoever alles was.

- G: Zo was het, en daar ben ik zelf toen met mijn verloofde ook nog wel wezen kijken. Een vriendje was het toen, op de Kaasmarkt geweest, en daar stonden een hoop mensen te kijken hoor. Dat was de enigste mogelijkheid om te weten hoe ver het stond.
- I-1: Ja, dus zo kon je zien hoe de verkiezingen uitpakt waren?
- G: Maar wij gingen niet voor die uitslagen, wij gingen kijken hoe druk het was.
- I-1: Kunt u iets vertellen over hoe bent opgevoed door uw ouders, hoe ging het er thuis aan toe?
- G: Och, toen we eenmaal op de Oude Singel [nr. 226] woonden, want we woonden in een heel piepklein huisje in de Mecklenburgerstraat, maar mijn moeder was een half jaar getrouwd, toen is haar moeder overleden [Jacoba van den Berg trouwde 22 juni 1922 met Jacobus Gerardus Gijsbert Gordijn; haar moeder Catharina de Wit overleed 24 december 1921], en dan was het vroeger zo: moeder of vader, die kwam bij je in huis, maar dat huisje was veel te klein, en opa die had wel wat money, en die kocht dat huis op de Oude Singel van de familie Schothuizen. Die namen die weet ik dan allemaal zo, 't is raar, maar daar woonden ze en dat hebben ze gekocht en dat huis was natuurlijk een groot huis, want die Blauwe Klok [Hof de Blauwe Klok] die stond ernaast en dat liep helemaal tot de Koolgracht. Die gang, de voorgang was vijf meter, maar de achtergang die was negentien meter. En daarachter zat nog een plaats en nog een lange tuin van negentien meter en daarachter was nog een garage. Dus dat was me een end, dat wil je niet weten.
- I-1: Uw grootvader [Abraham van den Berg, zoon van Wouter van den Berg en Catharina Ouwerkerk, geb. Leiden 9-1-1875, overl. 10-10-1949] heeft dat huis gekocht?
- G: Ja, omdat hij dan bij zijn dochter in kwam en dan, goed, er werd wel een en ander aan verbouwd en zo, maar het was een typisch huis: er was een voorkamer, een achterkamer, een keuken. Maar die keuken was een soort patio, daar zat geen, ja, er zat wel een dak op, maar dat was een glazen dak, maar denk eraan dat er geen dubbele beglazing is; het was enkel glas met stopverf, natuurlijk geen houten latjes, stopverf. Dan moet je eens denken als het winter is!
- I-1: Koud natuurlijk?
- G: Dat niet alleen, maar het gaat sneeuwen, en dan komt die vracht daarop en in een keer barst er zo'n raam. En als dat 't niet was, er werd gekookt en toen was het buiten koud, en dan sloeg die damp overal tegen het glas aan en overal kon je pannen neerzetten, want het lekte als de pieten. Maar voor de rest was het heerlijk huis, nou, heerlijk huis, het was een ruim huis. Daarachter was weer een trap, voorin de gang was een trap, voor de tuinkamer was een trap en die ging naar boven de andere kant. Ik zeg weleens: het is net het leven van Anne Frank, ik moet er altijd aan denken, omdat het ook zoveel verborgen heeft in de oorlog, en daarachter zat dan die tuin.
- I-1: En dat was dus Oude Singel 226 waar jullie gewoond hebben?
- G: En daar heb ik vier jaar gewoond.
- I-1: Dus u was ook maar een paar jaar oud toen jullie van de Mecklenburgstraat naar de Oude Singel...
- G: Ik was vier jaar toen ik daar kwam wonen.
- I-1: En u was acht jaar toen u weer verhuisde, bedoelt u dat?
- G: Nee, ik heb daar gewoond tot '47 dat ik trouwde.
- I-1: U bedoelt dat u was een jaar of vier toen u van de Mecklenburgstraat naar de Oude Singel verhuisde?
- G: Ja.
- I-1: En ik begrijp: uw grootmoeder was overleden en uw grootvader trok bij jullie in?
- G: Ja.

- I-1: En die heeft dus dat huis gekocht en daar hebben jullie samen met jullie grootvader gewoond?
- G: Ja.
- I-1: Ik vroeg u net naar uw opvoeding en toen kwam u ook op het Oude Singel-huis terecht; kunt u iets vertellen over hoe jullie opgevoed zijn in jullie ouderlijk gezin?
- G: Eigenlijk wat ze konden. Ik heb dan, zoals het vroeger was, naar de huishoudschool gegaan, ik was op school in de Lusthoflaan achter de Os en Paardenlaan hier, de school met de bijbel. Ik ben... laatst heb ik er nog voor gestaan, en toen ben ik naar... toen moest je twaalf jaar en vier maanden zijn, geloof ik, toen moest ik ja...
- I-1: Mevrouw Peteri, mag ik u even onderbreken, want dat komt zo meteen allemaal nog wel; even terug naar de opvoeding, daarmee bedoel ik: zijn jullie streng opgevoed, mochten jullie alles, dat soort voorbeelden?
- G: Nee, mijn moeder was de baas, maar mijn vader die was vrij jong ziek, die was ... tbc, dat bleek achteraf tbc. En die heeft nog een jaar in het sanatorium in Renkum gelegen, Oranje-Nassau Oord, en dat is zachtjesaan slechter geworden. Dus die man had..., ja, m'n zusje was nog maar acht jaar toen die overleed [22-8-1944; toen was zij ca. 13 jaar]. Dus de spanningen waren ook daarmee... want hij hield van de tuin en mijn moeder wilde maar dattie werkte, en dat sloeg op ons terug. Ik ben naar de huishoudschool gegaan en ben na die tijd ben ik, ik tenminste, naar de kostuumklassen gegaan.
- I-1: Ik ga u weer even onderbreken, want als u het goedvindt houd ik een bepaalde lijn aan in het gesprek. Wat deed uw vader voor zijn beroep?
- G: Kleermaker.
- I-1: En had hij een bedrijf aan huis?
- G: Ja.
- I-1: Op de Oude Singel?
- G: Ja, want daardoor was mijn opa daar gaan wonen, dat hij ruimte had.
- I-1: Ja, want het huis was zo groot dat hij daar zijn kleermakerij had?
- G: Het hele achterhuis had hij boven voor zijn bus... voor zich...
- I-1: En wat voor soort kleding maakte hij?
- G: Alle kleren, dames- en herenkleding, een folder heb ik afgegeven [aan de interviewer] dame en heren. Ik heb ook nog een foto waar het bord nog aan de muur zit gegeven: dames- en herenkleermaker.
- I-1: En u zei ook over dat hij ook voor militairen uniformen maakte?
- G: Ja, maakte die ook, heb ik ook een foto van. Ja, maar toen werd ie ziek en had toen twee man, toen wist ik, dat waren twee mannen, ja, daar hadden wij verder niks mee, maar we wisten dat ie twee mannen die op zijn kleermakerij zaten en die bij hem werkten, maar naargelang die man ziek werd, vervalt dat allemaal. En toen werd ie erg ziek en toen verviel alles. Sociale voorzieningen waren er niet.
- I-1: Hij heeft toen personeel moeten ontslaan omdat hij moest stoppen met werken?
- G: Ja.
- I-1: En hij had zelf natuurlijk ook geen inkomen meer?
- G: Nee.
- I-1: Toen hij nog werkte, kon hij toen voldoende verdienen voor zijn gezin?
- G: Toen kon hij gewoon goed verdienen, maar ik eh, ja, hij was natuurlijk ziek, die man, en dan houdt dat op. Dat is een langzaam proces, tbc, want in het begin hebben ze het niet eens door dat hij tbc had. Dan kon je naar de Renkum toe en dat kostte te veel geld. Ik ben er ook maar één keer geweest.
- I-1: Dat was een soort kuuroord voor tbc-lijders?
- G: Dat was een sanatorium. Koningin Emma die heeft dat geloof ik nog geopend,

- want daar was een jubileum en toen kreeg mijn vader nog een leren schooltas, ja, dat zijn van die dingen wat je onthoudt, dat ze op bezoek kwam.
- I-1: Ja, nog even naar die militaire uniformen terug. Maakte hij die voor militairen die in Leiden gelegerd waren?
- G: Daar weet ik niets van.
- I-1: Dat kan u zich niet herinneren?
- G: Ze hebben wel in die oorlog, vlak voor de oorlog hebben ze hem nog in, hoe heet dat, die tijd voor de oorlog... hoe heet dat die tijd vlak voor de oorlog...
- I-1: De crisistijd bedoelt u?
- G: Nou nee, daar hebben ze een ander woord voor.
- I-1: De mobilisatie?
- G: De mobilisatie. Daar hebben ze hem opgeroepen, toen moest hij naar de Pesthuislaan gaan, want daar zaten die Intendance-troepen en daar moest ie komen werken en dat kon hij niet meer omdat hij te ziek was.
- I-1: Dus hij werd daar sowieso voor afgekeurd?
- G: Hij is, toen is hij nog verplaatst naar Voorschoten door die....(onverstaanbaar), en daar is 't allemaal misgegaan, daar is hij op bed komen te liggen. Dat was het einde. In '44, 45 jaar oud. [22 augustus 1944]
- I-1: Ja, is uw vader overleden?
- G: Ja.
- I-1: Ik kom daar zo meteen nog wel even op terug. Deed uw moeder zelf de huishouding of had ze hulp daarbij?
- G: In het begin had mijn moeder een hulp, Jo Pauw, gek, die namen die weet ik allemaal hé, en die heeft...want die trok altijd aan mijn haren ook, dat voelde, dat weet ik, en dan maakte die ons al vroeg... en dan at ze mee, maar hoeveel die was en hoe vaak ze was, dat weet ik niet. Maar ja, dat moest wel, want luister eens, een stofzuiger was er niet, het waren kokosmatten, en ja, die lange gangen, en die loper was in tweeën, ik zie het allemaal zo helder voor mijn geest.
- I-1: Om zo'n groot huis als die Oude Singel 226 schoon te houden, daar kwam nogal wat bij kijken?
- G: Dat ging allemaal meteen stoffer en blik en bezems; in de tuin een trapje met de lopers eroverheen, de mattenklopper.
- I-1: Toen het financieel nijpender werd bij jullie, toen heeft ze die hulp af moeten zeggen?
- G: Ja, ja, dat is afgezegd; toen hield mijn moeder me vrijdagmiddags thuis, dan kon ik wel helpen, van school, want ik had toch maar tekenen en zingen.
- I-1: Toch maar tekenen en zingen. Heeft u uw grootouders van vaders- en moederskant gekend?
- G: Ja, die ene opa, die dan dat huis had [Abraham van den Berg], en de andere kant, die woonden in de Lindestraat [nr. 36] aan de Lammenschans, ja, mijn moeder had een hekel aan die mensen. D'r was zo'n wrijving tussen wie maar het meeste had, dat is ook zo raar geweest, ik ben er ook zo weinig geweest. Dat was eigenlijk een beetje allemaal weggedaan.
- I-1: Dat was de familie van uw vader?
- G: Ja, de Gordijnenkant.
- I-1: Weet u wat de vader van uw vader voor werk heeft gedaan?
- G: De vader van mijn vader, opa Gordijn [Cornelis Gordijn, conciërge, gehuwd met Catharina Clasina Moonen], ja, wacht, ook weer wat, die woonde op de Breestraat [nr. 119, Afdeling Militaire Zaken van de secretarie], schuin tegenover het stadhuis. Want toen ik vijf jaar was, was de brand.
- I-1: Ja. 1929.

- G: We waren net verhuisd naar de Oude Singel, en toen was daar brand bij opa en oma Gordijn. En daar woonden ze in dat hele groot huis, maar daar was 'ie, denk ik, daar is nooit over gedaan, maar ik denk dat hij daar portier was of wat dan ook. Ze hadden daar boven... of beneden, was een kamer of kantoren geloof ik, weet ik veel, en zij woonden op de tussenetage en daar kwamen we dan wel eens, maar toen ze eenmaal daarvandaan, gepensioneerd waren, denk ik, naar de Lindestraat verhuisden, nou, dat was dan maar summier dat we daar kwamen.
- I-1: En de vader van uw moeder die bij u inwoonde, wat heeft die voor werk gedaan?
- G: Die was, zoals ze zeiden, "baas" bij de Grofsmederij, en die heeft door dat werk een oog verloren. Toen was ie boos, toen was ie zijn oog kwijt, dan zei die tegen mijn moeder: "Meid, waar ligt dat oogje van me?"
- I-1: Had ie een glazen oog?
- G: Dat klopt, dat lag op de schoorsteen.
- I-1: Het glazen oog.
- G: Ja.
- I-1: Die heeft een ernstig ongeval daar gehad?
- G: Maar hij bleef evengoed 's middags (onverstaanbaar) is ie nog een tijd gebleven, blijkbaar, en hij kreeg ruimschoots uitbetaald. Daar was hij baas, zoals ze dat noemden; nu zouden ze zeggen: hij is chef of weet ik zo wat.
- I-1: Maar die heeft toch, denk ik, aardig wat kunnen verdienen omdat hij in staat was dat huis op de Oude Singel te kopen?
- G: Ja, want hij had nog een paar huizen, ja, want hij had een jongste zoon, en daar heeft hij een huisje gekocht in de Mauritsstraat en dat huisje in de Mecklenburgerstraat was ook van hemzelf.
- I-1: Zo, dus die was behoorlijk kapitaalkrchtig!
- G: Ik denk dat ie die verkocht heeft; dat kan ik ook niet honderd procent zeker zeggen, maar dat huisje in de Mauritsstraat dat is pas weggegaan met al die afbraak daar.
- I-1: Bent u wel eens vaker verhuisd dan alleen naar de Oude Singel 226 met het ouderlijk gezin?
- G: Ik ben van de Mecklenburgerstraat naar de Oude Singel gegaan en daar ben ik getrouwd en toen zijn we naar de Borneostraat gegaan.
- I-1: Wat voor herinneringen heeft u aan de buurt, de buurt waar de Oude Singel bij hoort?
- G: Leuk, leuk ja, daar heb ik toevallig ook net weer oude foto's van gezien, van alle buurtkinderen bij elkaar. Ik kan ze bij name noemen. Nee hoor, daar speelden we buiten en je had er plezier en pret. Zakdoekje leggen en wegkruipertje en buutvrij en weet ik het allemaal, dat kon allemaal op straat. En het mooie was, op de Oude Vest (aan de Oude Singel aan de overkant was de Oude Vest), daar mochten de boten aanleggen, niet aan de Oude Singel. Alleen de boot van Harland, de plezierboot, die voer, en als het zondag was dan kon die brug niet open, de Pauwbrug, en dan mocht de Havenbrug wel blijkbaar, dat moet, en dan lag tie bij ons voor de deur, want het was een stoomboot en op een keer stond mijn broer daar voor en dan blies tie die stoom af, en daar stond mijn broer voor; die had wel een verbrand been, niet zo min ook.
- I-1: En Harland, moet ik me dat voorstellen als een soort rondvaartbedrijf?
- G: Nee, dat was een boot, want daar ben ik nog zelf een keer mee mee geweest, naar Amsterdam. En daar voer je drie uur over.
- I-1: O, het was gewoon een verbinding tussen Leiden en Amsterdam?
- G: Ja, dat was de boot van Harland, met stoom en grote pijpen erop, en dat duurde drie uur. En in mijn eentje mocht ik een keer naar tante Suze en oom Han in Amsterdam; dan kwamen ze me daar weer ophalen, want dat was goedkoop met die boot. Vooral voor

kinderen, ik geloof dat je voor een dubbeltje of vijftien cent mee mocht. Maar dan lag ie bij ons voor de deur zondags, maar in de week ging die helemaal door naar de Beestenmarkt.

I-1: Als die bij jullie voor de deur lag, klommen jullie dan wel eens op die boot?

G: Nee, nee, nee, dat deden we alleen op de boot bij de Zoutkeet. Daar heb ik ook een plaatje van gevonden, daar lag een lange boot, plat, en daar zat aan het eind zat een groot middenstuk van zeg een anderhalve meter in het vierkant, en daar middenin zat de machine, de machinekamer denk ik, waar ze mee stuurden, want ze haalden er altijd wat af en ze smeerden het allemaal met vet in, en daar speelden wij op als die kerel weg was, zondags, maar m'n moeder had de pest in, want dat was allemaal vet, dus we kwamen thuis met kleren met troep dr'aan, dat wil je niet weten. En als dat grote ding daar stond, ja, zo'n ding waar zout in gegooid werd, en dat werd dan geloosd van onder en dan had je al die korreltjes zout. Waarvoor die dat deed, weet ik niet, maar het was lekker, zout.

I-1: Ja, ik wilde u vragen naar die Zoutkeet, zoutziederij wordt het ook wel genoemd.

G: Ja, we hebben zo de Kool gehad met de zoutziederij, nou, dat is nooit de zoutziederij geweest, in de Koolstraat.

I-1: Dus die lag bij de Oude Singel dus ook?

G: Ja, ja, op de Oude Singel.

I-1: En wat gebeurde er in die Zoutkeet?

G: Ja, dat weet ik nou nooit en dat heb ik nou wel eens... Er staat ontzettend veel op van de Zoutkeet. Maar ik zou wel eens willen, maar dat weet ik dus ook niet... Die boot, die ging dan weer weg, en die ging denk ik toch zout water halen uit de zee, want toen konden ze nog doorvaren naar Katwijk bij de haven, en dan kwamen ze terug en dan werd het eruit gezogen, en dat was die zoutziederij. Daar kwam je niet in, dat was "weg wezen"! Of de vierkante stuiver kwam eraan, want dat was de politieagent, "de vierkante stuiver" heette die.

I-1: O ja, die had die bijnaam?

G: Ja, dat was net een Bromsnor. Ik zie die Bromsnor met dat petje en die koperen knopen. Nou, ik was dus bang van die politie.

I-1: Waarom had hij die bijnaam, de "vierkante stuiver"?

G: Dat weet ik niet; het was een klein vierkant mannetje, een heel klein mannetje. Maar die heette de "vierkante stuiver"; menigeen die op mijn leeftijd is die moet het weten van die vierkante stuiver.

I-1: Even terug naar de Zoutkeet. U zag dus wel dat het schip wat aanvoerde, dat zal waarschijnlijk zout water zijn geweest.....

G: Dan lag ie hoog of laag, hij kwam van zee uit en dan lag tie heel laag, kon je lekker makkelijk op klimmen. En anders dan lag die hoog, maar dan werd die eerst leeggemaakt natuurlijk.

I-1: Maar wat er in die Zoutkeet gebeurde, dat hebt u nooit gezien?

G: Nee, daar kon je van (onverstaanbaar) niet in.

I-1: Wat ik begrijp uit de summiere informatie die ik daarover gelezen heb, is dat dat zout dat damp, of dat zoute water dat dampte in, of het kristalliseerde uit.

G: Dat denk ik.

I-1: En dat zout werd dan bijvoorbeeld voor het conserveren van vis gebruikt?

G: Dat denk ik, en die uitleg kan je dan nooit vinden.

I-1: Nee, maar als u op het internet kijkt, zoutkeet of zoutziederij, dan ziet u daar de uitleg.

G: Nou, dan moet ik toch maar eens een keer zo verder.

I-1: Maar jullie kwamen op het terrein van de Zoutkeet verder dus ook niet?

- G: Nou ja, langs het huis op de Zoutkeet, als je naar school ging moest je er toch langs, elke dag weer.
- I-1: Maar jullie konden het terrein verder niet op?
- G: Nee, want dat lag aan de straat en die deuren waren... en daarachter was die zoutziederij.
- I-1: Weet u nog hoelang die daar is geweest?
- G: Nee, o nee, in mijn tijd altijd!
- I-1: Maar toen u jong was stond ie daar in ieder geval?
- G: Nou, toen ik ouder werd waren ze wel aan het breken, zijn ze toch wel... maar daar weet ik geen datums van.
- I-1: Nog even terug naar de buurt waar u woonde. Als je op de Oude Singel woonde, woonde je dan op stand?
- G: Ja, maar wij hadden, ja, het is nou eenmaal zo, zo bekeken ze je in die tijd, het waren herenhuizen en daar naast ons liep die Blauwe Klok, en als je daar uit de poort... Hoe lang zal die geweest zijn, dertig, veertig meter misschien, ik weet het niet, waar net een handkar doorheen kon.
- I-2: Wat was de Blauwe Klok?
- G: Nou, de Blauwe Klok, dat was naast ons huis, was een poort. Dat was Hof de Blauwe Klok, geen ander woord.
- I-2: En woonden daar mensen in?
- G: Het eerste stuk was hol, was alleen maar poort - want daar was een ander huis naast aan de andere kant, en als je nou verder liep, dan hield die poort op en daar waren zes kleine huisjes [maar met twaalf huisnummers], en dat was allemaal (onverstaanbaar) van ons huis. En daar waren zes van die kleine huisjes, nou, dat was een vierkant hokje, zo groot als een WC zeg ik wel eens, dat was de keuken, dat was de gang en dat was alles en ze hadden een kamer en ze hadden een zolder, dat was alles. En die huisjes waren van onze buurman Lagerman [W.F. Lagerman, Oude Singel 224], die waren daarvan en die werd verrot gescholden af en toe omdat het dan weer lekte. En in het midden woonde de familie Le Maitre [W. le Maitre, Hof de Blauwe Klok nr. 8], kom ik weer met een naam. Le Maitre en die z'n vrouw, die haalden [onverstaanbaar] al die meubels eruit, wat ze dan hadden, en dan werd er een emmer water neergezet en een borstel erin en die stoelen met een bezem afgepoetst. [lacht] Mijn moeder deed het met boenwas, hun deden het met een borstel. En zo waren er zes huisjes.
- I-1: Ja, maar de Oude Singel, dan woonde je toch op stand, het waren herenhuizen. Hadden de mensen die op de Oude Singel woonden ook contact met elkaar?
- G: Jawel, wij met de Lagermans naast ons, en dan had je de dames Visser [wed. J.L. Visser, Oude Singel 222], daar hadden we contact mee; dan kwam Van Welzen de makelaar [W.D. van Welzen, nr. 220], en dan was er nog een houtzagerij bij de afloop van de Pauwbrug, dat was Oudshoorn [Zagerij W.J. Oudshoorn, Oude Singel 216] en daarnaast daar was nog een glashandel, en op de hoek van de Oude Singel en de Oostdwarsgracht daar was de kapper.
- I-1: Waren er ook buurtfeesten?
- G: Nee.
- I-1: Dat niet?
- G: Nee, dat was, dát was achter, op de Koolgracht, dat was een, ja, ik mag het niet zeggen, een gribus. Die mensen zaten altijd voor de deur buiten. Nou, dat kwam bij ons helemaal niet voor. Wij hadden een blauwstenen stoepje voor de deur en een hek voor je huis en [lacht].
- I-1: U zat niet buiten?

- G: En zij gingen met die handkar door dat poortje heen, gingen ze naar Tieleman en Dros en daar gingen ze de bonen ophalen. En wij waren natuurlijk ook klieren want dan kwamen ze aan en dan riepen we: “bonen”, weet je wel [lacht], en dan gingen ze weer met die bonen en dan zaten ze met z’n allen daar achter buiten op die Koolgracht met die bonen in de schoot. Al die doppies moesten bewaard, want die moesten ook weer mee terug. Ik denk dat dat allemaal gewogen werd, dat ze niet gepi.. dat ze niet zouden pikken, dat het gewicht gelijk bleef.
- I-1: Dus die werkten voor de conservenfabriek?
- G: Ja, Tieleman en Dros op de Middelstegracht.
- I-1: Ik wil naar uw kleuterschooltijd. Bent u naar de kleuterschool geweest?
- G: Ja.
- I-1: En waar stond die?
- G: Op de Herensingel, eigenlijk vlakbij het Spoortje, dat Spoortje is eigenlijk de afsluiting van... Je had de Kooi, en dan had je de andere wijk, en daar hadden we juffrouw De Rave en dat was een heerlijk schooltje. En mijn broer was twee jaar ouder en die was daar ook geweest en die bracht mij ook naar school. En mijn zusje was zes jaar jonger dan ik, dus toen ik van school af ging, moest mijn zusje naar school gebracht. Die ging, maar nee, dat is niet waar, mijn zusje is daar nooit, ja, die is daar wel geweest, mijn moeder bracht haar daar naartoe, want we woonden al op de Oude Singel, toen is mijn zusje geboren. Ik ben in de Mecklenburger, en mijn broer, en mijn zusje is in de tuinkamer geboren. Dat weet ik nog heel goed, op de Oude Singel, en, nee, mijn zusje is gebracht, want mijn moeder was verknocht aan die buurt; ze kon het niet loslaten.
- I-1: Ik wou net zeggen, u bent op de kleuterschool geweest in de buurt waar jullie woonden totdat u vier jaar was hè?
- G: Maar ook op de lagere school, want die was in de Lusthoflaan, een straat verder. Ja, mijn moeder kon die buurt niet loslaten. Daar woonde de familie Ten Wolde, daar woonde de familie Brouwer, en Brouwer, dat was op de hoek van de Mecklenburgerstraat, een kruidenierszaak [J. Brouwer, kruidenier, Os en Paardenlaan 9]. Nou, dan ging zij daar een kop thee drinken totdat wij uit school kwamen of wij gingen daar naartoe, want dan had ze al gezegd: ik ga naar de familie Brouwer, ik ga naar de familie Ten Wolde. Nou, en dan gingen we daar naartoe.
- I-1: Hoe ging u naar de kleuterschool?
- G: Lopen.
- I-1: Lopen met uw broer samen?
- G: Nou, dat weet ik niet of dat altijd samen geweest is. Ja, veel wel, dat je ’s morgens naar school, dat je....
- I-1: En liep u dan daar met andere kinderen naartoe?
- G: Nee, want ze kwamen allemaal daarvandaan; wij zaten altijd een eind verder.
- I-1: Heeft u prettige herinneringen aan uw kleuterschooltijd?
- G: Ja, aan de kleuterschooltijd wel, en de lagere school eigenlijk ook wel.
- I-1: En uw lagere school stond in de Lusthoflaan?
- G: Nummer 4.
- I-1: En, wanneer begon daar het schooljaar?
- G: 1 april.
- I-1: 1 april, dus niet 1 september?
- G: Nee, 1 april.
- I-1: En dat gold dan voor alle lagere scholen, dat dat het begin van het schooljaar was?

- G: Dat weet ik eigenlijk niet, want dit is natuurlijk een school met de bijbel, een gereformeerde school nog wel, en die, die hadden een schoolvereniging. Ik weet niet of dat toen ook zo gold, hou me dat ten goede, dat weet ik niet honderd procent zeker.
- I-1: Op 1 april begon u dus op de lagere school in dit geval?
- G: Ja, maar dat gold ook voor de lagere school, maar dat hield wel in dat ik vijf jaar was, want in dat jaar moest je zes jaar worden, maar eind oktober werd ik zes jaar en 1 april was ik vijf jaar en die tijd zat ik al op de lagere school.
- I-1: Kon u goed leren?
- G: Nou, middelmatig denk ik; laten we het daar maar op houden. Ja hoor, ik heb altijd meegedraaid.
- I-1: Wat voor herinneringen heeft u aan die lagere school als u er zo over nadent?
- G: Als ik over nadenk: het was natuurlijk een school die ontielig streng was, als je “jeetje” zei, dan kon je in de hoek gaan staan, handen op je rug; klaar!
- I-1: Streng gereformeerd?
- G: Streng gereformeerd, en elke dag, elke dag was een psalmversje; elke maandag moest je een psalmversje leren en elke dag was het natuurlijk uit de bijbel lezen en een psalmversje zingen en er moest gebeden worden en dat is natuurlijk bij een christelijke school, daar is niets verkeerd mee, maar ik vraag me nu wel eens af, ik heb het er wel eens met mijn kinderen over wat je nu te leren krijgt als kinderen van de lagere school in de vierde, vijfde klas. Ik heb één versje, het is het eerste psalmversje wat je leert: “Wel zalig hij die in der bozen raad, niet wandelt noch op ’t pad der zondaars staat, noch nederzit daar zulken samenrotten, die roekeloos met God...” [citeert psalm 1] Wat weet een kind van zes jaar daarvan?
- I-1: Het is de taal ook die je niet begrijpt, hè.
- G: Het is fonetisch wat je opzegt, dat kan niet anders.
- I-1: Dus het ging ook streng toe in de klas?
- G: Heel streng ja, en je zat met z’n tweeën in de bank, armen over elkaar, want nu zitten ze als [onverstaanbaar] Weer luister ik ernaar, die kinderen op school, die zitten niet goed, was gister op ’t journaal. Dan denk ik: ja, maar wij zaten in die banken, moesten rechtop zitten en armen over elkaar, naast elkaar en nu hangen ze. Ze zitten of met d’r jas aan of d’r muts op; dat kwam bij ons niet voor natuurlijk, maar dat was op geen van alle scholen.
- I-1: Maar zijn uw herinneringen over het algemeen toch wel goed aan die school?
- G: Ja, maar ik was eentje die niet zo durfde, ik was niet zo’n... we hadden...
- I-1: U trad niet zo op de voorgrond?
- G: Nee, nee. We hebben nog een reünie gehad van de school aan de Lusthoflaan, toen was het het negentig jaar... want hij was eigenlijk, was die toen ik erop kwam vrij nieuw in de Lusthoflaan. En toen was er een reünie en toen zei ik: ja, ik ken nog wel een paar namen, Sjaak Smid[t?] en ik denk wel allemaal.... Op een gegeven moment stond ik - want we kregen wel een kaartje - op een gegeven moment stond ik te praten met [onverstaanbaar] en de enigste die ik me kan herinneren – ja, wel een paar meisjes - is Sjaak Smid, die zat altijd zo mooi, had altijd keurige kleren aan, een hele mooie scheiding in z’n haar, zegt daar een grote kerel, die, nou, zegt ie: “Die Sjaak Smid is grijs geworden hoor”, en dat was die Sjaak Smid ! Dat was zo leuk. [lacht].
- I-1: Ja, dat kan ik me voorstellen. Wat bent u gaan doen na de lagere school?
- G: Naar de huishoudschool.
- I-1: Had u daar zin in, om dat te gaan doen?
- G: Ja, want ik had tot de achtste klas op de lagere school gezeten, omdat ik op mijn vijfde op school zat; ik was het daar wel spuugzat.
- I-1: Maar vond u het soort onderwijs, huishoudschool, vond u dat leuk?

- G: Ja, want ik wilde naar de kostuumklassen en dan moest je een voorbereidende klas hebben en dan moest je naar de huishoudschool. Dat was, je moest twaalf jaar en acht maanden zijn als je daar naartoe moest, allemaal van die rare ideeën heb ik in mijn hoofd, maar dat was wel zo en daar eh, heb ik in twee jaar gedaan, nou, klaar. En toen ben ik naar de kostuumklassen gegaan, Toen is mijn vader ziek geweest, en mijn vader had commentaar op wat ik maakte op school, want, die schoudernaden waren op de verkeerde plek, en “Dat moet je tegen de juffrouw zeggen” en dat durfde ik natuurlijk niet. En dan kwam mijn moeder passen op school en zei: “Heb je gezegd wat je vader zei?”, en dan: “Nee? Wat heeft je vader gezegd?” “Dat en dat”. “Nou”, zegt ze, “dat gaan we eens even bekijken”. Ze had het wel veranderd, zei ze, want daar heeft ze contact gehad met mijn vader of mijn moeder, weet ik niet.
- I-1: Dat u naar de kostuumopleiding wilde, kwam dat omdat uw vader kleermaker was?
- G: Dat denk ik, want ik heb van mijn vader meer geleerd, en ik heb de kleermakerij uiteindelijk van mijn vader overgenomen en ik ben daarin verder gegaan als kostuumnaaister.
- I-1: Ja, want uw vader werd op een gegeven ogenblik te ziek om dat nog te doen.....
- G: Toen heb ik zijn werk afgemaakt wat er lag, en toen heb ik een pluimpje gekregen van mijn vader: “Een volwassen kleermaker had ‘t jou niet nagedaan”, die woorden draag ik mee, “want je hebt het zo mooi gedaan”.
- I-1: Was u toen al klaar met die kostuumopleiding?
- G: Nee, nog niet helemaal, maar je moet ook denken dat het in de oorlogstijd was. Je kreeg bijvoorbeeld, ik moest bijvoorbeeld een broek maken, een gulp, allez, dan kreeg je een stukje ongebleekt katoen en dan mocht je een halve broek maken, meer kreeg je niet, want er was niets. Dan mocht je blij zijn als je een lapje kreeg om die zak te maken en die gulp, dat was alles wat je kreeg, want het was oorlog. En dan daarbij: hadden ze scholen gevorderd, moesten we naar de Doezastraat, naar de school bij het Van der Werfpark. Er zijn zoveel moeilijkheden geweest waar je op een gegeven moment zegt: nou is het over, het kan niet meer. We konden, hoefden niet naar school, en dan kon het niet, en toen was de kachel uit mekaar geslagen, dus er zijn ettelijke dingen die niet afgemaakt zijn. Ook niet alleen van mij.
- I-1: Maar door allerlei praktische zaken kon je dus die opleiding gewoon niet afmaken in oorlogstijd?
- G: Je zat op een leeftijd dat je er vanaf wilde en toen kwam mijn vader, en daar leerde ik uiteindelijk nog meer van... als ik op dat moment van school kon leren.
- I-1: Maar toen u uw vaders werk over moest gaan nemen, kwam er dus een behoorlijke verantwoordelijkheid op uw schouders te liggen?
- G: Dat kan je wel zeggen, maar mijn moeder die moest ook al het geld hebben. Ik kreeg dertig cent in m’n zak en moest m’n mond houden.
- I-1: Maar kon u daarmee het geld verdienen wat het gezin nodig had?
- G: Nou, ik denk dat opa meer inleverde, want die woonde in en die betaalde natuurlijk, want die broers en zussen.... of die broers van mijn moeder, die kwamen ook regelmatig en opa betaalde het eten allemaal, en opa die dakte wel.
- I-1: Dus daardoor kon het gezin draaiend blijven, financieel gezien?
- G: Ja, en opa is eigenlijk pas gestorven op de verjaardag van mijn zoon, toen woonde ik er al niet meer. Op de eerste verjaardag van mijn zoon in oktober 1948 is die overleden. [Zoon Ton Peteri geb. 10-10-1948; Abraham van den Berg overleed 10-10-1949]
- I-1: U werd dus eigenlijk door omstandigheden gedwongen om zelf dus de kleermakerij te gaan runnen. Zou dat uiteindelijk ook uw wens zijn geweest als uw vader niet ziek was geweest?

- G: Ja, ja.
- I-1: Ja, had u dat willen doen?
- G: Ik was vijftien jaar, misschien wel veertien, dat ik bij mijn vader op de kleermakerij zat en daar mocht ik voor mijzelf het eerste jurkje maken. De stof was niet duur, zes cent een el, maar dat maakte niet uit, maar die blauwe stof, een gemêleerd blauw stofje, maar daar waren twee plooiën van voren en daar ging onderdoor ging een ceintuurtje van dezelfde stof. Ik had iets genaaid en dat moest netjes gestikt worden achter het naaimachine - m'n vader had er natuurlijk meer staan - en ik moest netjes stikken en ik had het niet netjes gedaan. "Nee", zegt ie, "zo kan het niet, dat moet je even loshalen", maar ik huilend naar beneden toe naar mijn moeder: "Ik moet het loshalen" [huilend] en dan kwam m'n moeder er weer bij: "Laat dat kind toch". "Nee", zegt ie, "het wordt goed gemaakt en anders niet". Nou, en ik kon het loshalen. Nou, ik was vijftien jaar en dan had ik mijn eigen jurkje gemaakt. Dus het zat, het zat in me, en ik wou....
- I-1: U had er ook talent voor waarschijnlijk.
- G: Ja, maar daar was mijn vader dan weer streng in, dat wat je maakt moet je goed maken. En ik denk dat ik die les wel meegekregen heb, want die mis ik, mijn vader heb ik ten eeuwigen dage gemist, maar met mijn moeder kon 'k niet door een deur, en ik denk dat het toch ook wel daarmee te maken heeft. Al stond ik maar met mijn handen in de zij, dan zei ze: "Meid, haal je handen weg, je lijkt precies je vader".
- I-1: Dus uw moeder had het niet zo op u?
- G: Nee, niet echt.
- I-1: Weet u wat daarvan de reden van was?
- G: Ja, ik was een teveel Gordijn.
- I-1: U leek teveel op de familie van uw vader?
- G: Ja, ik denk 't. Ik heb nooit, ik ben daar ook bij gegaan na vier jaar, maar daar wil ik het dan liever niet over hebben, dat zijn zulke persoonlijke dingen. Daar woonde dan een makelaar op de Oude Singel, dat heb ik verteld, drie huizen verder, en zij was gelijk in verwachting met mij, die vrouw van Van Welzen. En hij was dan makelaar en zij wist wel dat er een en ander speelde bij mij, en toen heb ik, en toen zei ze: "Ik zal het wel eens aan Henk vragen, die weet wel wat voor je". En op een gegeven moment komt ze: "Joh, je moet even met Henk komen praten, maar ik weet voor jou een leuk adresje. Je moet gaan naar de Roodenburgerstraat". Maar ja, ik betaalde bij mijn moeder, want ik woonde tweehoog bij mijn moeder in dat huis aan de Oude Singel en mijn broer woonde op de tussenetage op een gegeven moment. En daar ben ik naartoe gegaan, en dat kostte 25 gulden per maand, moest ik mijn moeder betalen, want daar ging mijn moeder van leven natuurlijk, van verhuur van die huizen; dat heeft ze al gauw gedaan. Ja, het wordt een verwarrend verhaal, want ik heb ook verteld over die mijnheer Beijers [Bijers?], maar dat komt later.
- I-1: Ik ga u even onderbreken, want u praat nu denk ik over een periode die zo meteen nog komt. Ik ga even terug naar de vraag: uw vader was ziek en zijn ziekte werd behandeld door bijvoorbeeld zo'n kuuroord waar hij naartoe ging. Hij overleed in 1944, en - daar zat ik aan te denken - hoe ging dan zo'n begrafenis in oorlogstijd?
- G: Dat was heel erg; toen kwam de hele familie Gordijn opdraven. Ik zie het nog zo gebeuren: mijn vader leefde nog een paar uur, zaten ze allemaal in een kring voor een dingetjes en werd er een of andere evangelist gehaald. En dan werd er heel erg gezongen, waar ze nooit aan toe zijn gekomen waarschijnlijk. Maar goed, dat gebeurde. Mijn vader is eigenlijk begraven met een laatste ... , een van de laatste die nog een kist kreeg, want het was natuurlijk behoorlijk tegen de hongerwinter aan; er was geen hout meer, maar hij had nog een kist. Daar moest ie blij mee zijn. En dat

was nog met paard en wagen met die... alles maar met zwarte doeken eroverheen, en die paarden voor met oogkleppen zwart en die doeken over de paarden en wij er in een rijtuigie achteran.

I-1: Ja. Waar is uw vader begraven?

G: Rhijnhof.

I-1: U was nog geen vijftien jaar toen de oorlog uitbrak in Nederland. Kunt u zich herinneren hoe het in Leiden was op die 4^e mei in 1940?

G: Nou, die 4^e mei 's morgens, nee, 10 mei brak de oorlog uit.

I-1: Ja, 10 mei, sorry.

G: 10 mei, toch zijn er weinig die dat zeggen, meestal denken ze 4 mei, nee, 10 mei brak de oorlog... Pinksterdag, het was Pinksteren, het was heel....

I-1: Wat herinnert u zich van die dag?

G: Nou, daar herinner ik heel veel van, want 's morgens was er ontegenlijk veel herrie en geraas en gedoe, maar er was vóór die tijd al een spanning natuurlijk op de radio van die toestanden allemaal, en eh, moet ik even denken, dus je gaat je bed uit en ik doe de voordeur open en daar komt me toch een vliegtuig recht op ons huis, nou, ik zeg wel eens: als je je handen boven het dak uitstak, dan had je hem; [maakt een ronkend geluid], nou, dat was een vreselijk kabaal. Maar die militair die mijn vader hielp, dat was een intendance, die kwam 's avonds voor de oorlog, dan kwam die altijd een kopje koffie drinken of 's avonds [onverstaanbaar] dat deden ze dan, de militairen. En dan kwam hij bij mijn vader. Maar mijn jas moest nog klaar, want mijn vader had voor mij een jas gemaakt, maar hij had het zo druk gehad, dus mijn jas was het laatste. En toen kwam die en zei hij: "Joh, ik kom je wel helpen". Dus die kwam, maar die moest om 12 uur binnen zijn of 11 uur, ik weet het niet, en toen zei die: "Joh, neem haar fiets maar mee", maar die had ik pas gekregen, 9 of 8 gulden, bij Van Bruggen in de Pelikaanstraat, een fietsenzaak, en daar had ik die fiets en daar zat een soort kikkertje aan het stuur, het was een soort fietsslot. Nou, daar was ik trots mee. En had mijn vader gezegd: "Joh, neem haar fiets maar mee en neem hem morgen mee terug". Maar toen brak de oorlog uit en ik was mijn fiets kwijt. Nou, als je dan vijftien jaar bent, dan wil je je fiets wel weer hebben. Dus de andere dag, toen was het... ja, er was een bom gevallen bij Amicitia op de Steenstraat bij het Volkenkundemuseum en d'r waren meer... En aan de overkant was het meelpakhuis, daar lag op de hoek, lagen militairen met een geweer en een helmpie op. Het was één spanning, al spanning. En dat luchtalarm ging maar af, dat luchtalarm ging maar af. Toen dacht ik 's middags: jullie kunnen me wat, maar ik moet wel m'n fiets hebben. Ja, en ik niks gezegd, en dan ben ik gaan lopen. Nou, dat was in eh, en dan zeiden ze tegen me: nou, je moet onder een portiek gaan staan waar iets boven je is, je moet niet zomaar lopen. Dus ik ben gaan lopen en elke keer maar weer, maar ik kwam op de Pesthuislaan. En daar kwam ik op een binnenplaats en Kees Hatting, zo heette die soldaat - die is ook allang dood - , maar die: "Hé, wat doe jij hier?" Ik zeg: "Ik kom mijn fiets halen". Maar voordat ik dat Pesthuislaantje, lagen d'r al troepen langs de kant en soldaten, wist ik veel, ik zag uniformen, maar ik had alleen maar oog voor mijn fiets. Ik moest weten waar ik moest zijn. Toen zegt ie: "Het is oorlog!" Ik zeg: "Maar ik kom m'n fiets halen". "Nou", zegt ie, "hier is je fiets en ga maar gauw weg, want hier kun je niet blijven". Nou, ik ben met die fiets ben ik weer zo terugggegaan en ik eh, uiteindelijk heb je op dat moment alleen maar oog voor je fiets. En wat de rest eromheen gebeurt, daar heb je geen oog voor, heb ik geen oog voor gehad; laat ik het zo zeggen.

I-1: U realiseerde zich ook het gevaar dus niet.

G: Nou, toen kwam ik thuis, toen waren de rapen gaar natuurlijk.

- I-1: Dat zal wel. En hebben jullie in huis nog geschuild toen die vliegtuigen overkwamen en die bombardementen aan de gang waren?
- G: Ja, want wij hadden natuurlijk die lange gang en onder de eerste trap in huis in de gang daar was de kolenkast. Maar het was mei, dus de kolen waren op, want in september worden die kolen weer aangevuld. Mijn vader was 4 mei jarig [geb. 4 mei 1899], die kreeg een leren fauteuiltje. Dat vond ie zonde. Hij zegt: “Zet hem maar onder die trap”.
- I-1: In die kolenkast?
- G: In die kolenkast. Wij d’r allemaal in, en de één een pan op zijn hoofd, de ander een vergiet of zo, toen het bombardement er was. En zo zijn er ettelijke keren zijn er dingen geweest, dat is niet eenmalig, het was elke keer ging dat alarm af.
- I-1: Is uw ouderlijk gezin, uw vader, moeder, uzelf, zijn jullie betrokken geweest bij activiteiten van het verzet?
- G: Ja.
- I-1: Kunt u daar wat over vertellen?
- G: Hoe moet ik beginnen, ja, dan kom ik toch weer op die meneer Beijers. Ik heb die mijnheer Beijers genoemd. Maar als ik nou in dat boek kijk, een fotoboek [fotoalbum], daar staat meneer Beijers al op, lang toen mijn zusje nog een baby’tje was. Dus die was, is een bekende van mijn moeder, maar ik heb nooit het echte daarvan geweten. Hij kwam wel eens en dan bleef die slapen. Nou, dan maakten ze de tuinkamer vrij en daar had hij dan vrij spel. Daar mocht hij dan vertoeven en slapen eventueel en hij had daar ook een donkere kast gemaakt voor foto’s maken en zo. Dus die man die speelde, maar hij had ook uniformen. Hij was – uit overlevering zeg ik dan maar, van mijn moeder - , hij was sergeant-majoor, en die had af en toe een vriendin, naderhand dan, en die noemde die “troel”, ook zoiets volks. Maar goed, die eh, maar in de oorlog is natuurlijk is een huis als de onze, ja, was natuurlijk een gemeenplaats, maar op een gegeven moment komt Beijers bij ons wonen in de tuinkamer, en daar haalde hij meer mannen, mensen, naar binnen en die kregen... Dan heb je een achtertrap naar boven, een tweede trap. Dan kan je maar een heel klein gaatje maken in het behang. Dan zie je een heleboel net als door een sleutelgat. Dus wij nieuwsgierig door dat gaatje kijken en dan hadden ze daar een vioolkist met revolvers, blaffers en allerlei dingen [onverstaanbaar], want daar waren ze aan het lesgeven met andere mannen.
[Pauze]
- G: Dus ze waren er druk mee bezig. Maar mijn moeder die was, mijn vader was inmiddels overleden. Nou, voor die tijd woonde die er ook al wel, maar het erge gebeurde eigenlijk het laatste stuk van de oorlog. Want daar, je moet denken, die ondergrondse groepen die vertrouwden mekaar niet. Want bij Ouwerkerk aan de overkant, de kolenboer, daar zat een hutje en bij ons zat wat en aan de andere kant zat wat, dus die, die Beijers, die maakte ook foto’s en die moesten we aan de man brengen en er werden ook blaadjes bezorgd, die moesten we daar en daar brengen. Maar weet je, je was zestien, zeventien jaar; je deed het gewoon.
- I-1: U zegt: die moesten we, dus u was zelf ook betrokken bij die activiteiten?
- G: Ja, jawel. Ik ben ook gevraagd toen eenmaal... Dat is ook weer zo wat, aan de overkant van de oude Pauwbrug, en daar had je een klooster staan. Daar ging, want je mocht geen koper in huis hebben, je mocht geen radio in huis hebben, je mocht geen bont in huis hebben, want die lag in de dakgoot en toen... Het koper is allemaal naar het klooster gegaan, daar is daar alles nooit meer terechtgekomen, maar goed, dat is tot daaraantoe, maar daar kregen we ook weer van iemand onderricht om te handelen als de Canadezen kwamen, want het was al zover gevorderd en radio Oranje namens

- strijdend Nederland. “Radio Oranje, de stem van strijdend Nederland”, die zat op de trap, en daar kregen we les wat we moesten doen als de Canadezen kwamen. Nou, dat heeft nooit plaatsgevonden, want wij werden gevoed door hun.
- I-2: Mag ik even vragen: dat klooster, was dat bij de Mon Pèrekerk?
- G: Wat?
- I-2: De Mon Pèrekerk?
- G: Dat weet ik niet.
- I-2: Wat later het zwembad geworden is?
- G: Nee, nee, nee.
- I-2: Dat was het niet?
- G: Nee, dat waar de Overdekte kwam? Nee, nee. Je ging de oude Pauwbrug en dan bij de Pelikaanstraat aan de rechterkant in die straat daar was een heel groot gebouw, dat was het klooster.
- I-1: Weet u nog hoe dat klooster heette?
- G: Nee.
- I-2: Zaten daar mannen of vrouwen?
- G: Vrouwen. Zuster Bibiane van dat klooster, die heeft mijn vader altijd verzorgd toen hij op bed lag. En dan kwam elke morgen zuster Bibiane en die kwam mijn vader verzorgen.
- I-1: Even naar die meneer Beijers. U zei: hij was sergeant-majoor, dus hij was een militair; waarom zat die bij jullie? Waarom, wat was de reden dat ie moest onderduiken?
- G: Dat weet ik niet. Mijn moeder, die ging altijd als die wegging dan ging mijn moeder naar die kamer toe en dan ging ze altijd kijken of hij geen namen liet liggen. Want dan zei ik wel eens: “Goh, kom je doen, wat doe jij in die kamer van Beijers?” Dan zegt ze: “Ja, hij moet geen papiertjes laten liggen, want namen is gevaarlijk”.
- I-1: Maar was hij als militair betrokken geweest bij die eerste dagen van de oorlog?
- G: Toen was die er niet. Hij is pas in de oorlog weer bij ons gekomen.
- I-1: Maar ik vraag me alleen af: waarom moest een militair bij jullie onderduiken? Omdat ie anders krijgsgevangen werd gemaakt?
- G: Dat weet ik niet. Dat weet ik absoluut niet. Ik heb me dat zelf ook allemaal afgevraagd. Hoe komt die man, terwijl hij toch een kennis was, want hij staat op een foto bij ons in de tuin.
- I-2: Nou, naar aanleiding van een gebeurtenis in de oorlog moesten alle soldaten die na de capitulatie naar huis gestuurd werden, moesten later weer in krijgsgevangenschap, en het zou kunnen zijn en dat is ook gebeurd, dat toen een heleboel soldaten ondergedoken zijn.
- G: Ja, dat kan best. Dat kan best. Ik weet dat er een hele strijd is geweest met Beijers, nee, Beijers niet, dat er zo wat te doen was met die onderduikers, dat was de hoofdzaak bij ons. Verder weet ik het eigenlijk niet. Die onderduikers, daar moest ik, heb een keer, nou, twee keer, maar dat deed ik met mijn broertje samen, maar een keer heb ik alleen een man weggebracht in vrouwenkleren en die moest naar Ouwkerk, de kolenboer. Maar dat was een vriendinnetje van mij, van mijn leeftijd, Eva, daar moest ik hem inleveren. Maar ondanks dat, wilden ze een parool hebben. Je moest een wachtwoord, maar dat noemden ze toen een parool, je moest een parool meenemen en dan moest ik dat zeggen; dan was het goed. Nou, en daar werd die man ingeleverd en klaar; dan ging ik naar huis.
- I-1: Dus u bent dus ook bij allerlei illegale activiteiten ingeschakeld geweest?
- G: Ook mijn vriendje, want die zat met de razzia van de Anna [onverstaanbaar]. Mooie stad van Leiden, maar er zijn allemaal bruggen rond de singels; ze trekken ze de hoogte in, kan nergens meer heen. Dus op een gegeven moment gaan die bruggen allemaal op,

alles gaat in een fuik en alles ging naar de Stationweg, zeg maar naar Rutecks en Hecks, dat was daar. Ruteck's en Heck's, daar werden ze allemaal verzameld, nodig of niet nodig, maar daar zat ook mijn vriendje in die ik toen had. En ik ging scheppen aan de keuken – dat deed ik ook - de centrale keuken in Leiderdorp, en daar kreeg je zo'n schep mee, met de fiets, zonder banden natuurlijk. Nou, zonder banden: je kreeg er wel eens een touw in, ik heb er wel eens een rubber slang in gehad; toen hadden ze een haak gemaakt, daar hing die slang achter. Nou, dat scheelde wel. En toen heb ik... toen riep er eentje: "Jij bent toch verloofd met die lange jongen?" Ja, dat was zo, want we waren anderhalve cent, en toen zeg ik: "Ja, hoezo?" "Nou", zegt ze, "die zit ook op de Breestraat, die zit ook in de razzia, die is ook opgepakt". Maar mijn eigen broer zat er ook in, want die was.... Nou heeft mijn vriendje toen, wat uiteindelijk mijn man geworden is, heeft een oproep gekregen voor de Arbeidsdienst en eh, nee, niet, hij kreeg een oproep voor, jawel, ja, hij kreeg een oproep voor de Arbeidsdienst. Daar is hij zes weken geweest, maar toen was hij nog jong hoor, zeventien, achttien jaar, en dan ging je in die tijd, hij moest van zijn vriendin. En dan mag je de eerste zes weken, mag je niet weg, en de eerste zes weken waren om, hij is naar huis gekomen, is nooit meer teruggegaan. Maar dat houdt wel in dat ze je zochten, dus moest ie onderduiken. Toen is ie naar Deventer gegaan, waar zijn ouders vandaan komen, uit Overijssel, en daar is ie bij een tante ondergedoken en ja, daar hebben ze hem weer verraden; is ie op de trein gestapt. Maar wat was zijn geluk: hij had die papieren in z'n zak van de Arbeidsdienst, en dat heeft hem toen hij in Heck aangebracht is, toen ben ik naar mijn moeder gegaan. Die had voor duizend gulden een mud tarwe gekocht, en een broodje gedraaid, in de koffiemolen tarwe gedraaid en in een blikje van haring hebben we op een wonderkachelletje hebben we dat broodje gebakken. En toen wou ik dat effe weg gaan brengen - ik moest alles vragen aan mijn moeder natuurlijk - en nou ja, doe maar, en toen heb ik een briefje opgehangen: "Ik blijf op je wachten" en dat heb ik afgegeven, maar het briefje moest eraf van die Duitser, die voor de deur stond. Ik was als de dood voor een Duitser. Toen heb ik het er afgehaald, toen kwam die terug en toen zei die: "Peter is hier niet meer". Maar ze hadden me verteld: als ze daar zitten dan gaan ze of ze mogen naar huis of ze gaan naar de overkant naar huize Sarge. Dan hebben ze je nodig, dan word je op de trein gesteld en dan ga je weg. Nou ja, die was d'r niet meer, dus ik denk: nou, daar gaat die, die zien we nooit meer terug. Toen is ie met de valse papieren d'r uit gekomen, maar hij durfde van z'n levensdagen niet meer door de stad. Toen is ie helemaal buitenom gegaan, is ie bij z'n vader en moeder... Maar ik, acht uur moesten we binnen zijn op dat moment, en ik denk: ik ga toch naar mijn schoonouders of aanstaande schoonouders en toen ben ik gaan lopen, maar er was één brug open en dat was de Wilhelminabrug. Ik denk: wat ga ik doen, want ze woonden in Leiderdorp [Spanjaardslaan 10], nieuwe huizen, begin veertig opgeleverd, en toen ging ik en dan die hele [Van der] Valk Boumanweg af en het was voorjaar, joh, nee, het was eng, ik als meisje. En dan liep ik op de Dillenbrug [?] en daar stonden die wachten van die Duitsers: "O, das Mädelein", en ik ben omgelopen en daar zat ie bij zijn vader en moeder aan de tafel bij de bonensoep.

I-1: Gelukkig was hij dus de dans ontsprongen.

G: Ja, maar toen kon hij geen kant meer op; hij kon ook daar niet blijven, dus is ie bij ons in huis terecht gekomen. En wij hadden dat huis met ja met al die kasten; als ik nou zeg: ik heb er foto's van, ik kan het je laten zien, twee hoog, ze hadden brede kasten, wel anderhalve meter breed, maar daarboven was idem dito, zo lang kast zo hoog. Maar daar kon je maar in, wel met dat deurtje, maar dat behang werd vroeger met ijzeren dingen eigenlijk haast onzichtbaar gemaakt en daar... maar daar moest je, er zat daar een klein luikje met een trapje, lag er, en daar kon je in en dan kon je dat doen. Maar dat huis dat stond aan de Oude Singel, zo'n dak, zo'n dak. [meet met handen] Achterhuis zo'n dak, zo'n dak, dus je had twee zoldertjes. En het achterzoldertje had idem dito ook zo'n luikje met dat trapje. Toen op een morgen, het was - maar ik weet het niet exact - in de strenge winter, januari, begin

januari was het wel, dat was heel streng en daar, is dat... eh, als je geen kolen, je kan stoken, dan zijn die ramen allemaal bevroren van binnen natuurlijk. Nou, het was 's morgens half negen, negen uur; we hoorden een hoop kabaal, dus ik mijn hand tegen het raam gehouden, m'n vinger d'r tegen aan: wat er allemaal aan de hand was? Stonden er Duitsers voor, een hele troep, en dan zegt m'n moeder: nou, dan is er een razzia en wat dacht je - ik zeg: Cor, Cor, je moet naar je duik, en mijn verloofde idem dito hè, want we hadden er twee, want er waren twee kasten naast een schoorsteen. Maar ze waren allebei vindbaar met dat ene luikje en dat ene laddertje. En ik heb eerst m'n broer erin gedaan en toen de ander is gaan liggen, want die waren geprepareerd hoor, van tevoren. Er lagen oude kleden in en weet ik veel allemaal, want je was er op voorbereid. En daar zijn ze in gelegd; ik moest het dichttimmeren. En in tussentijd heeft mijn moeder ze binnen moeten laten, want ze stonden te rammelen aan de deur. D'r kwamen acht tegelijk binnen, van die feldwebels. De een ging naar die kamer, de ander daar, die ging naar de tuinkamer, de ander ging naar de garage achterin de tuin en je kon nooit weg. Maar die jongens, ik had en ik had dat laddertje nog wel neergelegd, maar dat luikje was nog open, en toen ben ik in een kast gaan staan, een andere kast op datzelfde kamertje; dat was vroeger een bedstee, dat hadden ze uitgebroken, daar was een grote kast van gemaakt. Daar stond trouwens mijn spul voor als ik zou gaan trouwen en daar ben ik staan gaan huilen in plaats dat ik een bed op ben gaan maken, ben ik gaan staan huilen. En dan liepen ze met die, die bajonetten op het geweer tussen die klerekasten en toen vroeg die: wat is dat? Maar ik had dat laddertje daar op de gang gelegd achter het kamertje, dus ik zei: "Die moet je daar gebruiken, daar dat gat daar kan die in". Maar daar lag niemand. En toen hebben ze dat laddertje gepakt en ze hebben naar boven gekeken en gezegd: "Nee, daar is niks. Maar ze zaten zo'n stukje van die hoofden af. [geeft met haar handen de lengte aan].

I-1: Ze hebben ze uiteindelijk dus niet gevonden?

G: Niet gevonden. Komt mijn nichtje hier en daar heb ik het verhaal, en die hebben daar een heel verslag van gemaakt, ook van die tijd. Toen zegt ze: "Dus u heeft mijn vader gered". Dat heb ik nooit zo bedacht. Dat heb ik nooit bedacht.

I-1: Ik heb begrepen dat u de man die later uw echtgenoot zou worden in het eerste oorlogsjaar hebt ontmoet. Kunt u iets vertellen hoe dat in zijn werk is gegaan?

G: Nou, dat was leuk, we gingen... het was ijs en het was Tweede Kerstdag. Eerste Kerstdag, laat ik maar zo zeggen. Nou, of we nou goeie schaatsers waren, dat weet ik niet helemaal, want wat was 't helemaal, en we gingen schaatsen op de Herensingel, want bij ons hoefde je niet te schaatsen, want de Lichtfabrieken, zoals ze toen heetten, die spoelden altijd warm water, dus we hadden nooit water... wij hadden nooit ijs. Dus gingen we naar de Herensingel, daar heb je het kerkhof bij de poort, en daar in die inham bij de brug, bij dat bruggetje vanaf die Zijlpoort, daar is een inham en dat noemden we het balkengat. Daar lagen allemaal boomstammen in het water en die waren (onverstaanbaar) en daar kon je lekker op zitten en je schaatsen weer goed doen. Nou ja, en daar hebben we elkaar eigenlijk leren kennen, en toen heeft die de schaatsen goed gebonden.

Ik zei: "Ja, joh, ik kan niet stoppen". "Nou", zegt ie, "dan gaan we toch samen schaatsen, dan help ik je toch!" Ik was met een vriendinnetje en hij was met een vriend. "Nou", en toen zeg ik, "ik kan niet". Nou, dan doen we met z'n vieren zo, weet je wel, dat je het niet meer ziet, [doet voor] kruiselings over elkaar. Nou, met z'n vieren en dat ging prima, maar als ze me loslieten, nou, dan vloog ik alle kanten op. Nou zeg die, gaan we morgen verder proberen. Nou huppekee, morgen weer afgesproken, weer zo laat bij de eh, het balkengat. Nou, en zo is het eigenlijk gekomen. En ik had m'n vriendinnetje, Corrie Mosterd, weer zo'n naam, alles valt maar bij me, en daar, die had de pest in, want ze vond die andere knul niks. Ik zeg: "Nou ja, dat moet jij weten, maar ik ga wel schaatsen". Maar ja, ze is meegegaan en Wim Hannaart was daar ook - weer

een naam - die was er ook bij en daar eh en toen toch geschaatst. “Maar”, zegt ze, “als je met die gozer bezig blijft, of met die krentenbol”, zei ze, want hij had een beetje, had een beetje acné, maar dat is helemaal overgegaan hoor, daar gaat het niet om, maar, zegt ze, “ik doe het niet”. Nou ja, wij hadden afspraakjes gemaakt [onverstaanbaar]. Ja, en toen is eigenlijk de liefde met mijn vriendin een beetje overgegaan, maar wij met z’n tweeën zijn wel een beetje vriendje en vriendinnetje gebleven; we waren allebei nog op school.

I-1: Hij was ook nog op school in die tijd?

G: Ja.

I-1: Scheelden jullie in leeftijd?

G: Nee, mijn man is van drieëntwintig.

I-1: En u van vijfentwintig?

G: Ja.

I-1: Twee jaren ongeveer.

G: En dat, ja, goed, wat noemde je toen school. Het was, daar hebben we het al over gehad, het was natuurlijk de ene dag wel, de andere niet. En daar zijn we, toen zijn we gewoon, maar ja, je hoefde er niet mee thuis te komen. Nu nemen ze alle vriendjes mee naar huis. Maar ik moest niet zeggen: ik heb een vriendje, ik heb, nee, hij stond aan de overkant op de hoek van de Pelikaanstraat stond ie te wachten totdat ik weg mocht, want er werd zondags tussen de middag gegeten, want dan, en dan moest ik eerst afwassen en dan mocht ik weg en als ik dan om vijf uur thuiskwam moest ik ook mijn mond dichthouden, want dan was ome Keessie voor de radio. En dan kreeg ik een krant op de grond met pinda’s en dan moest er naar ome Keessie geluisterd worden, en dat, ja, dat is tegenwoordig niet meer; nu moet je... ja heel anders.

I-1: Maar jullie hebben uiteindelijk verkering gekregen en als je samen verkering had, wat deed je dan in de stad Leiden samen?

G: Alleen maar lopen en handje vasthouden, verder niet, echt handje vasthouden en verder niet. Gewoon maar zijn... want ik weet nog dat ik de eerste keer.... Mijn schoonmoeder was heel reëel, dat moet ik eerlijk zeggen. Daar heb ik meer van geleerd dan van mijn eigen moeder. Maar die was heel eerlijk, die had (onverstaanbaar): “Neem dat meisje maar eens mee” [Aafje Vlastra, gehuwd met B. Peteri]. En dan liepen we op de Zijldijk, want hij woonde in de Spanjaardslaan daar over de Spanjaardsbrug en daar, eh, nou, we hadden al die tijd handje in handje gelopen, maar toen lieten we daar op de Zijldijk de handjes los hoor, want dat mochten de burens niet zien. Heel raar, maar ‘t is zo. En toen ben ik..., nou ja, toen vond ze het goed, prima allemaal, ja, de verkering komt verder en dan vond ze dat ik er slecht uitzag, mijn schoonmoeder. Ze zegt: “Eet jij wel goed?”, want dat was na de oorlog onderdehand, nee, nee, dat was ook nog voor de oorlog, in de oorlog: “Eet jij wel goed?” En dan zegt ze: “Ik vraag eens aan dokter De Bruijne”, dat was haar huisdokter, “of hij jou eens nakijkt”, want ze vond het toch wel naar omdat mijn vader tbc had, of dat klopt.

I-1: Ja, heel adequaat van haar.

G: Maaaaaaar, dan moet je natuurlijk niet bij mijn moeder zijn. Daar had ik wel troubles mee. Dan deugde niks. Dus dat was al een wrijving en op een gegeven moment is ie door middel van meneer Kappert [G.Ph. Kappert, hoofd van de dienstkring Leiden van het telefoondistrict Den Haag, later chef van de buitendienst van de PTT in het rayon Leiden] van der Valk Boumanweg is - die z’n dochter uiteindelijk trouwde met Eduard Ydo van de boekbinderij aan de Hooglandse Kerkgracht – ja, dat zijn allemaal van die dingen – dat was Joke, en daar is ie aan een baan gekomen bij de PTT en dan moest ie gaan studeren, dat heeft ie allemaal gedaan, heeft bouwkunde gedaan...

I-1: Ik onderbreek u even, dan komen we..., ik wil u daar straks ook dingen over vragen. Ik ga even terug naar jullie verkeringstijd, anders vergeet ik dat. Was er in de oorlogsjaren nog iets van een verenigingsleven in Leiden?

G: Nee, nou, ik heb in '43 heb ik de Mattheuspassion meegezongen. Toen was ik achttien jaar. '43 was dat ja, want na die tijd kan niet meer, want dan was d'r geen man meer en het was 's middags. Want 's avonds kon je niet meer weg. 's Avonds was donker, dan moest je allemaal thuis zijn; je beleefde verder niks. En daar, maar ja, ik korfbalde wel zelf, maar buiten mijn man, want die hield daar helemaal niet van en daar leerde ik weer een ander vriendje kennen, Martien Schröder. "Ja, ben je zeker met die mee geweest?" "Ja, jij wilde toch niet?" Het was het twaalf-en-een-half jarig bestaan en je moest om tien uur binnen zijn, dat weet ik nog goed, en toen heeft Martien Schröder gezegd: "Meid, ga nou mee naar dat feestje in het Witte Huis in Oegstgeest". En dat was een korfbalvereniging uit Oegstgeest. Dus ik dan mee. Nou, ruzie, en toen kreeg ik mijn verlovingsring [verloofd 6-6-1943 Ton Peteri en Tini Gordijn] in een doosje weer door de brievenbus gegooit, fijn. Naderhand had ie spijt en toen kwam ie hem weer ophalen en zo is dat knipperlicht eigenlijk blijven draaien, Martien verdween weer en ja, 't is allemaal...

I-1: Eigenlijk was hij de ware Jacob?

G: Hij was degene waar het allemaal om draaide, ja.

I-1: Heeft u thuis seksuele voorlichting gehad?

G: Nee, helemaal niet, dat kreeg ik meer van mijn schoonmoeder.

I-1: Heeft zij u dingen verteld?

G: Ja, want zij waren lid van de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming. Ze zeien ook, als ik daar kwam, thuis: "Cor zit boven op zijn kamer te studeren, ga maar naar hem toe. Mijn moeder wachtte in de gang! Ja. Mijn vader was anders, maar die was er niet meer.

I-1: Had je in die tijd als jonge vrouw als meisje ooit van homoseksualiteit gehoord?

G: Nee, nee.

I-1: Daar wist u niks van?

G: Helemaal niet. Alleen, en dat moet ik er wel bij zeggen, wij woonden op de Oude Singel, en tegenover ons was een huis met twee deuren naast elkaar; de een was van het benedenhuis, de ander van het bovenhuis. En daar woonden twee jongens samen, bijvoorbeeld, en gek: misschien zijn dat wel twee homo's geweest. Dat weet ik niet. Dat kan best.

I-1: Maar u wist daar niks van?

G: Nee.

I-1: De ouders van uw vriend die woonden dus in Leiden?

G: Leiderdorp.

I-1: En wat deed zijn vader voor werk?

G: Die was uiteindelijk bij de PTT referendaris. En die heeft daar altijd dispensatie voor gekregen, want zijn vrouw, mijn schoonmoeder dus, die heb ik zelf nooit helemaal gezond gekend, die was veertig jaar toen ze al bedlegerig werd en ze is vierenzeventig geworden [overl. Leiderdorp 17-2-1972, 77 jaar oud]. En dat was heel erg en dan mocht hij voor d'r zorgen. Als ie 's morgens naar kantoor ging, dan had ie d'r ontbijtje neergezet, alles was voor d'r geregeld, maar ze was de hele dag alleen.

I-1: Als ik u zo hoor vertellen, dan werd u dus geaccepteerd door de ouders van uw vriend?

G: Ja.

I-1: En uw vriend door uw moeder dus niet?

G: Nee, want zij, hoe noemde ze die altijd, omdat hij bij de PTT was: "Komt die staatsruifknabbelaar weer?"

I-1: Hoe? Hoe zegt u? Staatsruifknabbelaar?

G: Staatsruifknabbelaar, omdat ie ambtenaar was. Dat is, ja, maar dat is een keer leuk,

maar dat is niet altijd...

I-2: Nee, dat klinkt ook niet aardig.

G: Toen ben ik ook wel eens een keer weggelopen van huis en bij m'n schoonmoeder terechtgekomen, en toen moest mijn broer, moest van mijn moeder daar naartoe komen, want ik zal daar wel zitten. En toen zei m'n schoonvader: "Joh, luister es, ze heeft een beetje verdriet; laat ze even bijkomen. Morgen komt ze weer naar huis. Zeg dat maar tegen je moeder". Maar d'r was nog geen telefoon, dus dat had je allemaal nog niet.

I-1: Waar komt de achternaam van uw man Peteri vandaan?

G: Nou dat, dat is heel grappig, we zijn begonnen met Ab Molendijks Genealogisch Centrum te halen met advertenties van de Peteri's. Als je Van den Berg vraagt, dan zeggen ze: welk jaar en welke maand? Ik kreeg ze allemaal en ze zaten in één envelop. En dan ga je het uitzoeken en dan slaap je een paar nachten niet, want je gaat lezen wat van Ad is. Want dat waren geloof ik twintig, eenentwintig mensen die m'n man aangeschreven had, die in 't hele telefoonboek stonden, toen, van Nederland en die hebben we allemaal aangeschreven en wel antwoord gekregen, de één wel, de ander niet. Over het algemeen hebben we goede antwoorden gekregen; daar zijn we op gaan bouwen. En toen zijn we natuurlijk, maar we hadden nog geen computer, en ergens, dan stukt dat. Het is ook geen verwantschap met de Petries, want we zitten nog steeds op die eigen lijn, de rechte lijn, en het blijft Peteri, maar 't is zo mooi werk! En – wat wou ik zeggen? – dan ga je nu achter de computer zitten, dan zit die hele zooi in Tsjecho-Slowakije.

I-1: Daar komt de naam vandaan?

G: Dat weet ik niet, ik denk het, want mijn man is overleden en de hele handel heb ik, toen ik hier naartoe verhuisde, heb ik de hele handel aan mijn oudste zoon meegegeven, want mijn jongste zoon heeft jammer genoeg geen kinderen, en mijn oudste zoon heeft een zoon, dus ik vind, daar hoort het dan; dat heb ik me ook...

I-1: Maar die heeft dus allerlei informatie in ieder geval over de familie Peteri?

G: Ja, ja. Die moest drie keer in ondertrouw: dat is spannend als je dat allemaal leest, dan moet je toch weten, in een jaar gingen ze verhuizen van Deventer naar Amsterdam, maar hoe ging dat? Met de trekschuit? Of met een paard en wagen? Maar daar had je ook altijd geen geld voor.

I-1: Maar is het duidelijk geworden wanneer de Peteri's in Nederland zijn gaan wonen vanuit het buitenland?

G: Nee, dat zou je uit de computer..., maar daar heb ik helemaal geen..., Mijn man zou het wel gedaan hebben; die had daar meer..., maar ik ben er toen mee gestopt. Ja, dat zag ik niet meer zitten. Mijn zoon heeft het allemaal en ik hoop dat hij dat nog eens keer allemaal uit gaat zoeken. Maar het is heel interessant!

I-1: U vertelde dat toen jullie elkaar leerden kennen, hij nog op school zat. Wat deed hij voor school, welke schoolopleiding?

G: Hij is, en, eh, eigenlijk ook de ambachtsschool en hij is naar de meubelkunst gegaan, de opleiding, want dat is dan, hij wou altijd binnenhuisarchitect worden. Nou, als je die tekeningen die je ook van hem zag, zo mooi, en dat was zijn bedoeling. Maar d'r is na de oorlog, is het natuurlijk... Ja, dat kunnen jullie misschien niet vergelijken, maar 't is een rare tijd, want je weet niet welke kant je op moet. Toen kwam die bij die meneer Kappert, wat ik je heb verteld, op de Valk Boumanweg, die zei: "Ik weet voor jou een baan, maar je moet wel studeren". Dat gaf niet en m'n schoonvader was ook al blij, want die was ook bij de PTT, en daar is ie eigenlijk door bemiddeling van de heer Kappert, die een hoge baas was bij de PTT, heeft ie een plek op de tekenkamer gekregen. En daar is ie verder op gaan studeren en heeft uiteindelijk..., nee, weg- en waterbouw, want daardoor..., want dat is natuurlijk weg- en waterbouw, die kabels en (onverstaanbaar) onder de grond. Daar vandaan is ie bij de

gemeente Wassenaar terecht gekomen en heeft ie hier op de afdeling Voorbereiding gewerkt. Bijvoorbeeld de Jagerslaan hier heeft hij aangelegd. “Nou, met kijken hé”, zei ik altijd plagende, maar met tekeningen en begrotingen maken, en de markt is zijn werk, maar allemaal begrotingen maken, tekenen, toezicht houden vaak, dat heeft ie gedaan.

I-1: Ik kom, ik ga nog even terug, want we waren nog niet die hele oorlogsperiode door, dus daar ga ik even naar terug. Hebben jullie honger gekend in de hongerwinter?

G: Heel erg, heel erg zelfs. We hebben zelfs, en dat heb ik weinig gehoord, één keer maar spinaziezaad ... Nou, ik weet niet wat jullie weten van spinaziezaad: van die driekantjes en die puntjes, die werden gemalen tot poeier, en dan brood bakken. Nou, dat blijft zo hard, daar kon je iemand z’n harses ingooien, zo hard was dat als het gebakken werd. Maar dat hebben we maar één keer gedaan. Maar de rest: tuurlijk was er honger. Mijn moeder kocht voor duizend gulden een mud tarwe, en ik werkte voor natura, want dan ging ik daar werken. Ik ging wel naar Noordwijk op de fiets om ergens wat te maken en dan kreeg ik een kilo aardappelen mee naar huis, of zo, en een potje jam. En dan zeg ik er ook bij, die Le Maitre, dat vertelde ik van die huisjes naast de Blauwe Klok, in de Blauwe Klok verderop, die... Lagen we in bed ’s nachts en toen hoorde ik: boem boem. Gut, Le Maitre is weer op pad geweest, want daar lag een bootje aan en hij was het weiland weer ingegaan, weer een schaap geslacht, en dan kwam die met een schaap thuis en dan zei die tegen me: “Als je wat voor m’n vrouw maakt, dan kan je een stuk schapenvlees krijgen”. Nou ja, dat hoefde ik niet.

I-1: Kon het grote huis aan de Oude Singel verwarmd worden?

G: Nee, ja, met de potkachel, alle kachels in de kamer.

I-1: Maar ook in de laatste periode van de oorlog was er natuurlijk ook geen brandstof meer?

G: Dat was er toch niet, dat had je toch niet, daar kan je geen voorstelling van maken, want je stierf van de kou. Op ’t laatst lagen we met z’n allen in de achterkamer, de tussenkamer, die was ’t warmste. De voorkamer aan de weg was koud. De keuken was koud vanwege die glazen koepel en [onverstaanbaar] aan elkaar kon je je warmen. En dan hadden we een wonderkacheltje hè?

I-1: Ja, want dat wilde ik u nog vragen: wat is dat precies, een wonderkacheltje?

G: Mijn broer ging er eentje maken, en die had het gezien: het is zo groot [wijst] zo, een bus eigenlijk kun je zeggen; daarin had ie een paar dingetjes, daarin zat weer een kleiner busje, die werd weer vastgehouden. Dat had ie dan gedaan, en daar doe je houtjes in, in dat binnenste, en dat stak ie aan. Dat was een wonderkacheltje en daar kon je op koken, want je had geen gas; dat was er niet meer. Maar de eerste keer dat mijn broer het maakte had ie verkeerd materiaal gebruikt. Je zag ‘m zo in mekaar zijgen. [Allen lachen]. Ik zie dat allemaal. Oh, wat erg, die jongen had er zo’n werk aan gehad. En dan heeft ie weer ander materiaal bij Gijz, daar ga ik weer, bij Gijzenij op de Oude Vest richting Haven, daar was een ouwe boer, is ie weer ouwe rotzooi gaan halen en daar heeft ie dan weer een noodkacheltje van gemaakt. Maar, nou wou ik nog wat zeggen over de oorlog. Op een gegeven moment zegt een, hadden we, nee, een zwager van een tante, ’t is een zijdelings iemand, die woonde in het Bos van Krantz in Warmond. Ja, dat is best wel voor mij, voor mij een spannend verhaal. Dat Bos van Krantz, en daar ..., maar ’t kasteel zelf, dat was gevorderd door de Duitsers. Dus hij moest, hij was eigenlijk daar, zeg, wat je nu zegt portier of oppasser, hij moest daar zijn. Oom Berend zeiden wij tegen hem. Die had gezegd: “Joh, als je komt, dan he’k wel hout voor jullie, een paar zakkies. Nou, dat was wat, dat was goud ! Mensen sloopten d’r eigen zolders leeg; er was niks meer. Dus wie moest dat doen? Mijn broer kon niet weg, mijn vriendje kon niet weg, geen man kon d’r op straat, dus ik moest dat doen. Op m’n fietsie naar Warmond met die rubberen tuinslangen om mijn velgen, heel de Haarlemmertrekvaart af, ik weet niet of je het daar kent? Het Warmonder hek, en dan helemaal achteraan in het dorp daar is het Bos van Krantz. Dus daar ben ik op een keer heengegaan, heel erg koud, want het was heel erg koud in

januari en sneeuwen! Maar toen ik wegging was er nog geen sneeuw, maar ja, tante Klazien, we zegden oom Berend en tante Klazien, als die, 't zijn geen, we hebben hout voor jullie, ja, dan zegt mijn moeder: "Jij gaat maar". Huppekee, dus ik daar naartoe. Ik kreeg daar wel wat, ik heb iets te drinken gekregen en wat te eten gekregen, dat weet ik wel, dat vond ik wel erg lief. Eerst iets eten, een biscuitje, dat weet ik niet, en eh, ik had, toen kreeg ik twee zakken hout mee. Eentje op m'n stang en eentje achterop. Maar dan kon ik niet fietsen, dus toen moest ik weer terug dat end lopen. Het is een pest end, hoor, want ik heb met de jongens heb ik met de boot gevaren, je wil 't niet weten.

Ik heb trouwens nog een foto van die brug, dat bruggetje waar ik overheen moest, en dat heb ik ook aan de kinderen laten zien, ze weten daarvan. En daar, eh, dus ik had het hout, en het gaat sneeuwen, het gaat sneeuwen en het was een jachtsneeuw en koud en koud en [onverstaanbaar]. Je had niks om bij te zetten; 't was hongerwinter, 't ene kind werd heel erg dik, die ziet er best uit, maar het was allemaal hongeroedeem. Maar goed, toen kom ik bij de Kwaakbrug in de weg van eh, maar nu liggen er allemaal woonboten, maar d'r was niks; d'r was alleen maar weiland. D'r was niks. Je zag ook de sloot niet, want die was bevroren en besneeuwd, en door die jachtsneeuw was alles vlak geworden, en dan weet je niet waar je loopt.

I-1: Ja, dat was gevaarlijk.

G: Ik liep tegen dat bruggetje op [onverstaanbaar]; daar valt, daar valt een zak af. Maar die hekken van die brug die zijn zó hoog [wijst], want daarom heb ik die foto gemaakt; die is niet [onverstaanbaar] en ik denk: hoe krijg ik die er weer op, ik kan die fiets niet tegen dat hekje aan zetten, dan gaat de rest er ook af. En waar komt dat dan vandaan? [spreekt heel verbaasd] Hoe word je dan geholpen? Staat er ineens een man naast me: "Zal ik u even helpen, zal ik je even helpen?" Ja, je weet niet of ze uit de grond komen, bij 'n ongeluk ook altijd, waar de mensen dan vandaan komen, maar d'r kwam iemand en die zei: "Zal ik je even helpen?" Hij heb 't er op gelegd en ik verder lopen natuurlijk, want fietsen kon ik niet. Bruggetje weer af, en ik ben beneden bij die brug, gaat die ander eraf. Ik heb gehuild, ik heb gehuild. Maar m'n moeder had gezegd: "Ik kom je tegemoet lopen". Dus niet! En dan heb ik gemarteld en gemarteld om die, maar dan had ik mazzel dat 't die zak was die voor op die stang lag. Maar dan moet je die fiets ook nog vasthouden, én de jachtsneeuw én koud. Ik heb daar traantjes liggen. Toen moest ik nog weer zoeken waar de weg was, want daar liep niemand, geen hond. Dus ik moest die hele Haarlemmertrekvaart nog af en dan naar huis in m'n eentje en huilen, huilen. Op de hoek van de Oude Singel en de Mare, daar kwam ik mijn moeder tegen. En toen zei ze tegen me: "Goh, meid, ben je er al, heb je ook vlug gedaan". Goh. Nou, ze zegt: "Ga maar mee naar huis, ik heb nog wat lekkers voor je liggen. Nou, wij naar huis; ik blij dat ik weer wat te eten kreeg. Ze wil het pakken, dat is dus een puntje tulpentaart. Nou, dat geeft niet, dat was onze voeding, klaar, dat is gewoon zo, dat heb ik gegeten. En daar eh, en mijn moeder zag het niet liggen. Toen zegt m'n moeder tegen m'n opa, die bij ons in huis was: "Heb jij, heb je dat puntje tulpentaart opgegeten?" "Ja", zegt ie, "meid, ik had zo'n honger". Had ik niks! En dan heb je niks en dan heb je ook niks.

I-1: Ja, wat een avontuur.

G: Dat is werkelijk, ja, en dan zeggen mijn kleinkinderen altijd, als ik dat wil vertellen: "Zeg dat maar niet, oma, dat vind ik zo naar". Mijn kleinkinderen en mijn achterkleinkinderen.

I-1: Wat voor herinnering heeft u aan de bevrijding van Nederland, met name de bevrijding van Leiden?

G: Ja, ook weer zoiets, dan heb je familie Van den Berg, die woonden aan de Haven; het huis [onverstaanbaar] Woutje van den Berg en nog een neefje. . Mijn moeder was gek op die jongens . . Dat waren twee NSB'ers van hier tot Tokio. Dus wij kunnen dat bloed wel drinken dan. En daar eh, 's avonds voor de vierde mei, voor de vijfde mei, nee, vierde mei, ja, was er een, een, door de Radio Oranje - op de trap allemaal natuurlijk hebben we gezeten -

Nederland is bevrijd! Nou, dat ging allemaal heftig worden, dan weet je niet wat je moet doen. Maar je gaat wel aan de deur staan om te kijken of anderen ook naar buiten komen. En wie fietst daar voorbij? Daarom zei ik dat, dat dat neefje met z'n geweer: "Naar binnen, naar binnen", terwijl die wist dat wij daar woonden. "Ga naar binnen, naar binnen, we schieten; naar binnen, naar binnen, want er is nog niks voorbij". Dat is, was het eerste ding op de Oude Singel dat die knul voorbij kwam. Naderhand heb ik ze ... na de bevrijding werden er films vertoond van alle mensen die opgepakt werden, en ik stond op het Rapenburg op die hoge trap bij ... nu het gebouw van Oudheden of weet ik veel wat, daar werd de film vertoond, en daar stond een heel doek, en daar zag ik hem voorbijlopen. Ja, daar werd die opgenomen. Daar was ook een, ik zeg: "Nou, Woutje loopt ook". Ach, die jongen!

I-2: Zei uw moeder dat?

G: Dat zei m'n moeder. Dat vond ik erg. En toen gingen we natuurlijk de andere dag, want de eerste dag is helemaal idioot natuurlijk, want ja, je weet niet of je mag, of het lukt of dat het goed is of niet goed. Toen kwamen ze de Pelikaanstraat in, in een zijstraatje daar komen we bij Piet uit ja, en daar woonden die moffenmeiden, en daar hadden ze een stok gemaakt, net als ze nu met die dingen doen, en een groot bord erop: "Ik wil haar". En die meiden werden allemaal kaalgeknipt. Ja, ik heb er niet aan meegedaan, moet ik eerlijk zeggen, daar was ik te schijterig voor. Maar d'r waren d'r bij, die hebben die koppen gepakt en die hebben al die plukken eruit gehaald. Er was er één, die was met teer ingesmeerd. Nou ja, dat was niet best hoor. Maar toen gingen we de Haarlemmerstraat op, want je wilde toch alles zien en, ondanks dat ik toch wel een beetje bangig was. Daar woonde Kanbier, een meubelzaak [Fa. Gebrs. Kanbier, Haarlemmerstraat 198-200, en C. Kanbier, kachels, huishoudelijke artikelen enz., Haarlemmerstraat 196], met rooie knullen, vuurrood haar hadden die, en dat waren joden. En aan de overkant daarvan daar woonde Knegtel. Dat was een drankenzaak [Fa. L.A. Knegtel, wijnen en gedistilleerd, Haarlemmerstraat 213]. En dat waren foute. En die hebben gezorgd dat die opgepakt werden.

I-1: Dat die joden opgepakt werden?

G: Dat weet je, dat hoor je. Ze hebben het mij zelf niet verteld, maar zo zat het wel in elkaar volgens de verhalen. Maar die mensen die fout waren, die zaten daar in dat huis. Ja, wat dacht je wat? Ze hadden die deur gebarricadeerd, want ze wilden d'r in, (onverstaanbaar) meiden die deur. Want ze hadden daar naast die winkel een opgang en daar zaten ze boven, en (onverstaanbaar) meid toch, toen zijn ze naar boven gegaan, ze hebben die lui gepakt. Ze hebben daarboven de blauwe vlag, waar ze die vandaan hebben gehaald dat weet je toch niet, waar dat allemaal vandaan kwam, hebben ze om die koppen, hebben ze het raam, want het zijn allemaal schuiframen, koppen naar buiten (onverstaanbaar) en dan hebben ze de ramen laten zakken. En uit het andere raam kisten met aardappels die ze in voorraad hadden - waar een ander niet te eten had - hebben ze naar beneden... op de Haarlemmerstraat.

I-1: Dat zijn uw herinneringen van u aan de represailles van mensen die fout waren geweest in de oorlog. Kunt u zich de intocht van de Canadezen herinneren?

G: Ja, ja, op de Breestraat, ik kijk altijd naar die filmpjes, denk: misschien sta ik ook wel ergens op. Nee, ja, wat ik me wel kan herinneren dat we zo gedanst hebben; je danste de hokiepokie, je draait maar in het rond, je linkerhand naar voren, je rechterh.... en dat én ik moet zeggen, daarmee kom ik toch weer terug bij die Zoutkeet, daar was een huis naast, of die van die Zoutkeet was, die meneer, of die wat .. Verpoorte heette die, Verpoorte heette die [W.F. Verpoorte, Oude Singel 248], wat een namen allemaal hè, en die hadden mij een vriendinnetje, die hadden een dochter en dat was af en toe een vriendinnetje van mij, maar ze liet zich in de oorlog niet zoveel zien, en ze speelde wel bij mij, maar ik mocht nooit bij haar naar binnen, maar je [onverstaanbaar] en toen was de oorlog voorbij en wat dacht je wat? D'r komt een draaiorgel aan, die kwam uit de Van der Werfstraat, die stond daar in zo'n ding, en die gaat daar staan spelen bij Verpoorte voor de deur. En wat blijkt: daar zat een vliegenier,

die was opgegeven als doofstom, die kon niet praten, en er was een kapper en dan zeiden ze ook: “Hij kan niet praten en hij is doof, dat is een zielige man”. Die is daar de oorlogsjaren, nou, niet de oorlogsjaren, de paar laatste oorlogsjaren, heeft ie daar gezeten en toen was het vrijheid en toen kwam ie naar boven en stond ie in het gat van de deur op een kistje, weet ik veel wat, want hij stond in ieder geval hoger, en toen werd er gespeeld “Oranje Boven” en met dat draaiorgel. En dat was de familie Verpoorte.

I-1: Ja. U was bijna twintig toen de oorlog afgelopen was, wat bent u toen gaan doen?

G: Nou, ik had m’n kleermakerij en ik had sport, dat deed ik graag. Korfbal, zwemmen, in de Overdekte. En dat wil ik ook nog wel vertellen, dat op die Haarlemmerstraat...die Duitsers die marcheerden zo door die straten en die, nou ja, daar kan ik geen goed woord over zeggen, maar die hadden dan, die hadden een paard en wagen, want ja, verder was d’r natuurlijk niet veel, met... gevuld met rode kolen. En ja, die karren waren niet zo gebouwd dat je dat allemaal lekker tegen kon houden, d’r viel een kooltje af, en hoe, wat ik daar op die Haarlemmerstraat deed, dat weet ik ook niet, maar ik was daar en daar was de Overdekte, daar naast was de Maria Gijzensteeg en daar was daarnaast een sigarenwinkel wat d’r nog was. En daar eh gooit er, valt er kooltjes af, in ieder geval een jongetje die pakt dat kooltje, van een jaar of tien denk ik of ...dat weet ik niet en die neemt ‘m mee en en die vliegt de Maria Gijzensteeg in, maar die militair die schiet hem achterna maar hij schoot wel dat jongetje voordat ie bij de etalage stond van de sigarenwinkel, en die viel neer.

I-1: Sjongejonge, dat is ook nog een herinnering.

G: Voor een kooltje en zo’n kind.

I-1: U zei net dat u met de kleermakerij doorging toen de oorlog afgelopen was, de kleermakerij die u aan huis had hè?

G: Ja.

I-1: Die heeft u daar dus voortgezet?

G: Ja, tot ik ging trouwen.

I-1: En in welk jaar bent u gaan trouwen?

G: ‘47. [21 mei 1947]

I-1: Dus twee jaar na de oorlog?

G: Ja.

I-2: Had u materiaal om te naaien?

G: Dat namen de mensen zelf mee.

I-2: Dat brachten de mensen zelf mee?

G: Ja, er waren zwarte handelaren, als je maar geld had. Nou, geld had, als je maar wat eh, of eten of wat ook had. Want ik kon bijvoorbeeld ook makkelijk van die Le Maitre, die zei “Joh, als je een jurk voor m’n vrouw maakt”, nou, ik was als de dood voor dat poortje, “als jij wat voor m’n vrouw maakt, dan krijg jij stof voor een jurk”. Dat heb ik toch niet gedaan. Ik vond het zo eng.

I-1: De mensen kwamen zelf met stoffen aan, zodat u daar wat van kon maken?

G: En bij mij kwamen ze passen in de voorkamer van m’n moeder, wat aan de Oude Singel was, en dan eh, dan maakte ik dat.

I-1: In 1947 bent u getrouwd; was er geld voor de bruiloft twee jaar na de oorlog?

G: Nou, ik ben ook nog verloofd in de oorlog [6 juni 1943] en toen hadden we nog een receptie op Hemelvaartsdag [neen, 15 juni 1943, twee dagen na Pinksteren]. Advertentie zit nog in m’n boek van m’n trouwen. In ’43 op 10 mei. Heel toevallig. Nee, 10 mei hadden we de receptie geloof ik. Nou, afijn, maakt niet uit. En daar joh, de cakejes waren niet te eten. Nou hadden we... Nou, dat weet ik niet hoe we daaraan gekomen zijn eigenlijk, waren cakejes... want alles was nog op de bon. En die sneeën we door, dan had je een half cakeje en daar deed je een beetje jam, wat toen jam was, nou dan had je...

I-1: Maar u had al wat bij elkaar gespaard voor de uitzet, om het zo maar te zeggen?

G: Ik had een theeservies, dat bestaat nog, want mijn dochter, kleindochter heeft het.

I-1: Maar had u, want het was twee jaar na de oorlog, het was natuurlijk allemaal heel beperkt wat mensen aan geld hadden. Had u geld om die bruiloft te kunnen betalen?

G: Ja, in ieder geval, ik, mijn moeder had driehonderd gulden voor me gespaard.

I-1: Zo, ja, en hebben uw schoonouders ook nog bijgesprongen?

G: Nou, m'n schoonouders hebben ons geholpen. Ook toen we van de Oude Singel naar de Roodenburgerstraat [24a] zijn verhuisd, toen die Van Welzen, die makelaar, had gezegd: "Daar moet je gaan wonen, dat is een prima buurt voor je kinderen op te laten groeien", en dat is ook zo. Mijn buurman was de rector-magnificus [van september 1966 tot september 1967] van de universiteit, meneer Hidding [prof. dr. K.A.H. Hidding, Roodenburgerstraat 22], want Nanda, zijn dochter, of liever gezegd de vrouw van Hidding, die eh vroeg: "Mag Nanda vanmiddag bij jullie zijn?" Ik zei: "Ja hoor, natuurlijk", want ja, zei ze: "Beatrix komt vanmiddag op bezoek". En ze komt met het rijtuigje, want ze is, was geslaagd, ze was klaar met d'r studie.

I-1: Met haar rechtenstudie.

G: Toen kwam ze bij m'n buurman. Maar verderop woonde ook een studente en daar ging Beatrix met de fiets naartoe.

I-1: Even terug naar, jullie zijn in '47 getrouwd, bent u toen eerst gaan inwonen?

G: Ja, bij mijn moeder, want ook nog wat: mijn broer die wilde ook trouwen, die meid woonde ook in Leiderdorp. Toen zijn die twee jongens die zijn gewoon op pad gegaan, en die zijn gaan bellen bij de huizen, onderhand het enigste dat ik weet is de Schelpenkade, en daar zijn ze gaan bellen of ze kamers te huur hadden. Ze gingen gewoon de huizen af of ze wilden huren... Mensen wilden geld verdienen, want ja, d'r was niks. Maar natuurlijk niks gevangen en toen zei m'n moeder: "Nou, dan maak ik die kamers leeg". Daar woonden dan wel weer mensen, en de tussenetage daar. "Ja", zegt m'n broer, "dan wil ik ook, dan wil ik de tussenetage", dus dat was nog hele toestanden om die mensen eruit te krijgen, maar 't is gelukt. Ik heb de bovenste etage gekregen en mijn broer de tussenetage. En daar heb ik vier jaar, heb ik uitgehouen.

I-1: En ging dat tussen uw man en z'n schoonmoeder?

G: Nee, en daarom zeg ik: we hebben 't uitgehouen.

I-1: Ja. Daarom noemt u het woord uitgehouen.

G: En met de hulp van de huisarts ben ik weggegaan.

I-1: Dus na vier jaar bent u, na de inwoning bij uw moeder bent u naar de Roodenburgerstraat gegaan. Wat voor soort huis was dat waarin u woonde?

G: Nou, grote kamers hoor, mijn hemel. Ik wist niet wat ik erin moest zetten. En dan kwam m'n schoonvader weer. Die hielp ons overal mee. Kregen we ook de eerste stofzuiger, toen we zelfstandig gingen wonen: "Je hebt nog geen stofzuiger; ik koop een stofzuiger". Ik moet eerlijk zeggen, ik kan niet anders zeggen, mijn schoonmoeder heeft twee keer geprobeerd zich van het leven te beroven, alleen door dinges. Maar ik heb ...die mensen zijn goud!

I-1: Daar heeft u heel veel steun aan gehad?

G: Heel veel.

I-1: Er zijn kinderen uit uw huwelijk geboren?

G: Drie.

I-1: Weet u in welke jaren ze geboren zijn?

G: Ja! Natuurlijk!

I-1: U heeft een uitstekend geheugen dus dat moet ongetwijfeld goed zijn. ...

G: '48, 10 oktober, dat is m'n oudste zoon, en dan m'n dochter in '50, 26 mei, en in '54 mijn jongste zoon, die woont nu in Warmond.

I-1: Vonden uw man en u het allebei leuk om kinderen te krijgen?

G: Ja, alleen de laatste hadden we niet verwacht, maar goed, die is erbij gekomen (onverstaanbaar) en het is een schat van een kind. En ik heb daar niks geen problemen mee, ik denk dat dat komt omdat ik problemen gehad had, dat ik daar wijselijk anders, niet bemoeizucht ...

I-1: Want ik wou net zeggen: heeft u uw kinderen anders opgevoed dan u opgevoed bent?

G: Heel anders.

I-1: Hoe zou u uw opvoeding kenmerken?

G: Nou, ik zal je één klein dingetje zeggen, dan hou ik daar over op. Mijn moeder die was d'r altijd. Elke zondag moest ze bij een van de kinderen eten, maar dan hield ze een zondag over dan zei ze: "Wat moet ik dan doen?" Een keer thuisblijven, maar dat durfde je niet te zeggen. Maar zij, ze moest er altijd zijn, als d'r een jarig was, ze was er om 10 uur en ze ging als laatste weg. Ik eh, ja, maar ik wou eigenlijk wat anders zeggen daarover. Dat ben ik nou even kwijt. Even stoppen. Ik geef een voorbeeld. Mijn man van huis uit zijn correct. Tafelmanieren enzovoort enzovoort. Ik kan niet anders zeggen; ze moesten met mes en vork eten. Ik heb daar met mes en vork leren eten. Dat zijn allemaal kant dingen, kant gevallen, maar, het hoort er wel bij. En, maar dan komt m'n moeder bij me eten en dan liggen ze met d'r arm op tafel te eten, zo [doet voor], en dan zei m'n man: "Hé, die arm van de tafel", of als ze iets verkeerd deden: "Je moet het zo doen en niet je lepel naar je.. je hoofd niet naar je mond [chaotisch] maar je lepel naar je mond, ja of niet naar je bord (onverstaanbaar) je lepel, met zulk eten". En dan zei ze: "Joh, laat die kinderen toch doen wat ze zelf willen". "Nee", zegt ie, "ze luisteren naar me, ze leren manieren; klaar". Ze zeggen U en ze zijn beleefd en daar hou ik het op. Maar die twee, m'n man en m'n moeder, lagen altijd in strijd. En dat is erg als je d'r tussen zit.

I-1: Dat kan ik me voorstellen.

G: Nou, dat zijn, dat zijn, dat is maar één gevalletje, maar zo zijn d'r -tig en ik, ze zeggen wel eens, nee, ik doe 't niet ook.

I-1: Was uw, was uw man van huis uit lid van een kerk?

G: Nee.

I-1: Nee. Dus u heeft uw kinderen verder niet gelovig opgevoed?

G: Nee, m'n moeder, nee, ja, ik wel, ik wel, ik ben gedoopt en heb belijdenis gedaan.

I-1: Nee, ik bedoel uw eigen kinderen.

G: Eigen kinderen, nou, daar ben ik van huis..... ze zijn gedoopt alle drie, maar ik vind voor de rest: het is aan de kinderen zelf.

I-1: Ja.

G: Dat moeten ze zelf weten.

I-1: U ging niet naar de kerk 's zondags met ze of.....

G: Nou, ik zal je nog sterker vertellen, ik was overspannen, en daar eh, dat, dat was niet fijn, en nou hadden de kinderen, hadden in de Roodenburgerstraat vriendinnetjes leren kennen, die gingen naar de Doopsgezinde kerk. Toen zeiden ze op een gegeven moment: "Mama, mogen we Jopie en Hans mee?" Ik zei: "Ja, ga maar mee, daar doe je niks geen fout mee". Maar op een gegeven moment gingen ze naar die zondagsschool en dat was leuk en dat was Mientje Franke, van de Leidse Sleuteltjes, was daar leidster. Weer een naam. En daar, en die kwamen dan bij ons, Mientje en Henk Franke, en die hebben dan... Dan wordt het Kerst, moeten er dingen gemaakt worden, moeten er voorbereidingen... "Wie d'r moeder wil er helpen?" Nou, ik was daar voor te porren natuurlijk, ik heb voor het kerstspel heb ik 13 engelenjurken gemaakt en Driekoningen-jurken gemaakt en herderspakken gemaakt, maar ze hadden me wel gevangen. Dus ik bleef. En uiteindelijk heb ik, na Mientje Franke, die het zat was, ze was al een paar jaar ouder als ik, heb ik de leiding overgenomen. De Doopsgezinde gemeente was dat in de Lokhorststraat [Pieterskerkstraat]. En dat heb ik veertien jaar gedaan, met al die kindertjes. Dus ik ben d'r wel in groot gebracht, maar heb ook er zelf geloof in,

daar gaat het niet om, maar ik was overspannen en toen kwam de dominee altijd op die hoek, m'n eigen dominee, vrijdagmiddag een borreltje drinken. Maar ze kwamen toen ook geld aan huis afhalen, 'n bijdrage aan de kerk kwamen ze aan huis afhalen. Toen kwamen die diakens die d'r hand ophielden en toen zei ik: "Nou, laat eerst die dominee maar eerst een keertje bij me komen. Dat stel ik meer op prijs. Je weet waar het om gaat". "Ja, maar ik wil ook wel komen". Ik zei: "Nee, ik wil de dominee". Waarom moet dat altijd een ander zijn die naar mij luistert. Ik ben daar door getrouwd, ik heb belijdenis gedaan, maar hij kwam niet. En toen was ik zo gestrest in die tijd, echt gestrest. Ik ben ook uit huis weg geweest, een poosje, mag je best weten, dat mogen ze ook best weten. Toen ben ik – wat moet ik nou zeggen – toen heb ik attestatie aangevraagd van de kerk en ben ik naar de Doopsgezinde kerk gegaan.

I-1: Ik ga zo langzamerhand toewerken naar het eind van het interview, want het begint nu, denk ik, erg vermoeiend voor u te worden. Nog een paar laatste vragen. U heeft al wat over het werk van uw man verteld. Heeft u zelf in de jaren dat u kinderen kreeg en uw kinderen opgroeiden ook nog gewerkt?

G: Voor mezelf, thuis.

I-1: U naaide aan huis?

G: Ja, nou ja, voor kennissen en vriendinnen.....niet dat ik een heel bekend iemand, ja, vroeger was het zo als je ging trouwen dan stopte je met werken. Mijn buurvrouw aan de andere kant die was onderwijzeres en die kwam thuis. Tenminste, z'n dochter, laat ik het zo zeggen. Toen was 't afgelopen.

I-1: Heeft u verder nog vrijwilligerswerk gedaan in de loop der jaren?

G: Ja, heel veel. Toen mijn man was overleden, die heb ik dood op de bank gevonden toen ik thuiskwam. En dat was niet leuk.

I-1: In welk jaar is uw man overleden?

G: 2001. En daar eh, ik had gezongen en ik kwam heel blij thuis en dan vind je dat. Nou ja, dan val je in een hele grote put.

I-1: Dat kan ik me voorstellen.

G: En dan...want we hadden zo'n mooi leven samen, we konden met de caravan op pad, och, sjonge, sjonge. Maar met de kinderen ook. Met de kinderen hebben we het zo fijn gehad. Het klikte allemaal. Nu ook, als ik vriendinnen krijg, dan zeggen ze: ja, die komt niet, die komt niet en ze hebben... die met die ruzie, ik heb met geen; laat ik het afkloppen. Ik heb 'n gouwe dochter daar wonen, - 213, dit complex is 313, dus dat is vlakbij - maar ik overloop ze niet. Ik begin d'r niet aan. Dan zegt m'n schoonzoon wel eens: "Mama, je mag wel eens uit jezelf komen, je moet je niet altijd laten vragen, hoor". Of ik ben d'r kort en dan zegt ie: "Ben je d'r al?"

I-1: Nou, U hebt een heel prettig gezin gehad waarin de kinderen groot zijn geworden?

G: Oh, heel mooi, heel mooi met al z'n dingen op scholen en zo, waar je ze wel eens een draai om, eens een keer een draai om de oren zou geven. Zulk soort dingen, want m'n oudste zoon was niet zo'n hele beste, die eh, hebben we naar een particuliere school gedaan, maar die, het was de tijd van die lange haren. Maar goed, alles is eigenlijk gladjes verlopen.

I-1: Heeft uw man gewerkt tot zijn pensionering?

G: Ja.

I-1: Ja, en daarna, u woont nu in Wassenaar, wanneer besloten jullie om deze kant op te komen?

G: Nou, dat was naar aanleiding van mijn man; die had een hernia en die moest elke middag tussen de middag rusten, ja, voor z'n hernia. Hij werkte dus voor eh de...

I-2: Wassenaar.

G: Op de tekenkamer en daar eh - moet ik even denken, wat wou 'k nou zeggen – o, het gaat nou een beetje duizelen.

I-1: Waarom jullie deze kant op zijn gekomen?

G: Nou daarvoor, maar toen werden er huizen gebouwd in Wassenaar, daar zat ie dus aan die voorbereiding. Hij zei: “Meid, ik heb een papier, wil je een huis uitzoeken, welke wil je?” Leget, dat was het ... of Lemet, die heeft me een tekening meegegeven. Kies maar uit. Hoekhuis, nee, geen hoekhuis. Tweede huis. Dus ik kon gewoon [onverstaanbaar]: dat nemen wij. Dus wij zijn daar komen wonen. Maar de kinderen waren inmiddels al groot.

I-1: In welk jaar zijn jullie hier komen wonen?

G: In '67.

I-1: In 1967 en toen heeft u zelfstandig gewoond tot u in deze aanleunwoning kwam wonen?

G: Dat is nu... 's kijken, kleinkinderen gekregen, nu tien jaar. Die zijn geboren toen we hier bezig waren.

I-1: Ik zou u willen voorstellen dat we nu het interview beëindigen.

I-2: Mag ik nog iets...

I-1: Ja, natuurlijk, ga je gang.

I-2: Mevrouw had een lijstje. Hebben we alle onderdelen van het lijstje afgewerkt?

I-1: Goed dat je het zegt; dat was ik alweer vergeten.

G: Nou ja, d'r zijn altijd dingen te vertellen, maar ja, nou nee, ja, wat ik ook weet, ik ga toch nog eventjes door.

I-1: U mag nog één ding vertellen, ook voor uw eigen gezondheid hè, want u bent duidelijk vermoeid aan het worden.

G: Ja, ik voel het. Ik eet straks bloemkool, dan eet ik ook weer lekker. (Lacht) Mijn ouders gingen toen we klein waren, mijn zusje lag nog in de wagen, en dan gingen we naar het oude ziekenhuis, weet u waar dat was?

I-1: Welk ziekenhuis bedoelt u?

G: Academisch Ziekenhuis, maar niet aan de Rijnsburgerweg, aan de Narmstraat. Bij de Zijlp., nee, bij de Morspoort. Daar was 't ziekenhuis. Daar woonde een man, die was daar portier of die moest oppassen, want de verhuizing was aan de gang naar het nieuwe ziekenhuis, want dat was voor mij het nieuwe ziekenhuis, nu is er een heel ander nieuw ziekenhuis daar gekomen, maar daar gingen we naartoe. En daar speelden we in die gangen, heel hol en daar was een kapelletje en dat was prachtig. En m'n zusje die lag nog in de kindervagen; kun je nagaan, die was nog niet eens een jaar. En dan mocht ik in de kindervagen erbij zitten als we terug kwamen van de wandeling. En m'n broertje die zat, mijn vader had een fiets meegenomen en dan mocht ie op de lastdrager zitten. Dacht ik: zo, en dan gingen we dan 's avonds naar huis.

En toen gingen ze daar samen zitten kaarten. Dat kind dat sliep in de wagen en die groten, want die man had ook een zoon, die staat ook op een foto trouwens van... Dat zijn die mensen van dat huis, van dat oude ziekenhuis. Zo beleef je zoveel dingen en zo zijn er nog zoveel dingen die ik nog weet.

I-1: Zodra u de foto's bekijkt in uw fotoboek, dan komen er een heleboel herinneringen op.

Nou, ik wou u heel hartelijk bedanken voor alles wat u verteld heeft; er zijn heel veel interessante dingen bij. We willen u ook bedanken voor alle moeite en energie die u erin gestopt hebt. Spreken we af dat we het hierbij laten?

G: Ja, gaan we doen.

EINDE GESPREK

Tijdsduiding interview/inhoudsopgave

5 minuten	Grootvader heeft dat huis gekocht.
10 minuten	Toen kon hij gewoon verdienen.
15 minuten	Die was zoals ze zeiden, baas.
20 minuten	Ja, die had hier die naam, dat was hier de Bromsnor
25 minuten	U zat niet buiten.
30 minuten	Het is de taal die je niet begrijpt.
35 minuten	Maar door allerlei praktische zaken.
40 minuten	Ja, waar is uw vader begraven?
45 minuten	In die kolenkast?
50 minuten	Dat weet ik niet.
55 minuten	Op dat wonderkachteltje hebben we.
60 minuten	Ze hebben ze uiteindelijk niet.
1 uur en 5 min.	Dan liepen we op de Zijldijk.
1 uur en 10 min.	Staatsruifknabbelaar omdat ie ambtenaar was.
1 uur en 15 min.	Heel erg zelf en dat heb ik weinig gehoord.
1 uur en 20 min.	Ik heb trouwens nog een foto van dat bruggetje.
1 uur en 25 min.	Zei uw moeder dat?
1 uur en 30 min.	Een paard en wagen.
1 uur en 35 min.	En ging dat tussen uw man en zijn schoonmoeder.
1 uur en 40 min	Nou, ik zal je nog sterker vertellen.
1 uur en 45 min.	In welk jaar zijn jullie hier komen wonen?

De tijden zijn ongeveer; het kan enkele tellen verschillen.

Tijdsopname interview mevrouw Peteri-Gordijn 9 augustus 2017.